

Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development

Fall 2023, Vol.4, No.3, Serial Number 15, pp 59-79

doi 10.22077/vssd.2023.5160.1091

Factors Influencing the Increase of Women's Participation in the Rural Economy of Shaft County

Rouhangiz Asayeshlab¹, Nasrollah Molaie Hashjin^{2*}, Mohammad Baset Qoreishi³, Mohammad Reza Afshari Azad⁴

1. Ph.D. student of geography and rural planning, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

2. Professor, Department of Geography, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

3. Assistant Professor of Geography and Rural Planning, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

4. Assistant Professor of Geography Department, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

*Corresponding author, Email: nmolaieh@iaurasht.ac.ir

Keywords:

Participation, women, factor analysis, rural economy, Shaft County.

Abstract

Rural women's participation in various rural activities not only enhances their social presence but also contributes to increased income for rural households and improved livelihoods. This research investigates and identifies the influential factors in enhancing women's participation in the rural economy of Shaft County. The descriptive-survey research method is employed, with a statistical population of 66 members of village councils and residents from various villages in the county. The validity of the items, confirmed by experts, exhibits reliability using Cronbach's alpha test, with scores of 0.841, 0.837, 0.871, and 0.78 for strengths, weaknesses, opportunities, and threats, respectively, indicating a good and acceptable level. Subsequently, through factor analysis utilizing the Principal Component Analysis (PCA) method, the designated items are categorized, and the crucial components for strengths, weaknesses, opportunities, and threats are identified, comprising 3, 1, 2, and 1 components, respectively. The variance shares of the first to third components for opportunity points are 31.05, 22.33, and 13.564. For weaknesses, the variance share of the only component is 59.154. The variance shares of the first and second components for opportunity points are 32.316 and 29.964. Lastly, the variance share of the single component for threat points is 70.537. The total explained variance for strengths, weaknesses, opportunities, and threats is 66.943, 59.154, 62.281, and 70.537, respectively. The results highlight that the key factors driving women's participation include a suitable cultural platform, financial support, and the role of women in sustainable development, women's employment in agriculture and related industries for tourism development and environmental conservation, and tourism attractions and handicraft sales. Weaknesses mainly stem from a lack of training, insufficient technical facilities for handicraft production, financial constraints, cultural shortcomings, and underestimation of women's participation. Opportunities focus on surplus production, government support, and the establishment of organizations and cooperatives, alongside increasing literacy levels. Threats are rooted in cultural, economic, and social barriers.

Received:

26/Feb/2022

Revised:

23/Feb/2023

Accepted:

16/Apr/2023

How to cite this article:

Asayeshlab, R., Molaie Hashjin, N., Qoreishi, M.B., & Afshari Azad, M.R. (2023) Factors Influencing the Increase of Women's Participation in the Rural Economy of Shaft County. *Village and Space Sustainable Development*, 4(3), 59-79. 10.22077/vssd.2023.5160.1091

Copyright: © 2022 by the authors. Licensee Quarterly Journal of Village and Space Sustainable Development. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

فصلنامه روستا و توسعه پایدار فضا

دوره چهارم، شماره سوم، پیاپی پانزدهم، پاییز ۱۴۰۲، شماره صفحه ۵۹-۷۹

10.22077/vssd.2023.5160.1091

عوامل مؤثر در افزایش میزان مشارکت زنان در اقتصاد روستاهای شهرستان شفت

روح انگیز آسایش طلب^۱، نصرالله مولائی هاشجین^{۲*}، محمد باسط قریشی^۳، محمدرضا افشاری آزاد^۴

۱. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

۲. استاد گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

۳. استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

۴. استادیار گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

* نویسنده مسئول، ایمیل: nmolaeih@iaurasht.ac.ir

چکیده:

مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های مختلف روستایی نه تنها باعث حضور اجتماعی آنها بلکه باعث افزایش درآمد خانوارهای روستایی و بهبود معیشت آنها می‌شود. لذا در این پژوهش عوامل مؤثر در افزایش مشارکت زنان در اقتصاد روستایی شهرستان شفت مورد بررسی و شناسایی قرار می‌گیرد. روش پژوهش توصیفی-پیمایشی و جامعه آماری پژوهش نیز ۶۶ نفر از اعضای دهیاری‌ها و افراد ساکن در روستاهای مختلف این شهرستان هستند. روایی گویه‌ها توسط افراد متخصص مورد تایید و پایایی آن با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ به ترتیب برای نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید برابر با ۰/۸۴۱، ۰/۸۳۷، ۰/۸۷۱ و ۰/۷۸ و در حد خوب و قابل قبول بدست آمد. سپس با استفاده از تحلیل عاملی به روش مولفه‌های مینا (PCA)، گویه‌های مورد نظر گروه‌بندی و مولفه‌های مهم نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید شناسایی و به ترتیب برای هر کدام ۱، ۲ و ۳ مولفه تعیین شد. بطوریکه سهم واریانس مولفه اول تا سوم نقاط فرصت برابر با ۳۱/۰۵، ۲۲/۳۳ و ۱۳/۵۶۴، سهم واریانس تنها مولفه نقاط ضعف برابر با ۵۹/۱۵۴، سهم واریانس مولفه اول و دوم نقاط فرصت برابر با ۳۲/۳۱۶ و ۲۹/۹۶۴ و در نهایت واریانس تک مولفه نقاط تهدید برابر با ۷۰/۵۳۷ محاسبه و در مجموع واریانس کل تبیین شده برای نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید برابر با ۶۶/۹۴۳، ۵۹/۱۵۴، ۶۲/۲۸۱ و ۷۰/۵۳۷ بدست آمد. نتایج نشان داد که عوامل قوت مشارکت زنان نیز به ترتیب اولویت شامل "بستر فرهنگی مناسب، تامین مالی و نقش مشارکت زنان در توسعه پایدار"، "اشتغال زنان در بخش کشاورزی و صنایع مربوط به آن در راستای توسعه گردشگری و حفظ محیط زیست روستاها" و "جاذبه‌های گردشگری و فروش صنایع دستی"، تنها مولفه نقاط ضعف نیز "نبود آموزش و امکانات فنی جهت افزایش تولید صنایع دستی و عدم تامین مالی، ضعف فرهنگی و ناچیر انگاشتن مشارکت زنان"، مولفه اول و دوم نقاط فرصت نیز "تولید مازاد، حمایت دولت از زنان و ایجاد تشکلهای و تعاونی‌ها و افزایش سطح سوادآموزی" و "اشتغال در کنار مردان، توسعه آگروتوریسم، ایجاد بازارچه‌های محلی و بنگاه‌های اقتصادی و کارگاه‌ها، تامین مالی" و تک مولفه نقاط تهدید نیز "موانع فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی" هستند.

واژگان کلیدی:

مشارکت، زنان، تحلیل عاملی، اقتصاد روستایی، شهرستان شفت.

تاریخ ارسال:

۱۴۰۰/۱۲/۰۷

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۱/۱۲/۰۴

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۰۱/۲۷

۱- مقدمه

مشارکت در حقیقت امری است که انسان‌های گرفتار در چنگال ناتوانی را به راه توانمندی هدایت کرده، توانایی‌های بالقوه آنان را به فعل رسانده، بر قدرت‌شان برای بهره‌گیری از زندگی بیفزاید. امروزه اهمیت و ضرورت مشارکت واقعی تمامی اقشار یک جامعه در تمامی سطوح و جوانب مختلف اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی برای دستیابی به یک توسعه پایا مورد پذیرش عام واقع شده است به گونه‌ای که حصول به توسعه واقعی را بدون مشارکت مردمی امکانپذیر نمی‌داند (قلفی، ۱۳۷۸، ۴۴). امروزه حضور زنان در بازار کار و مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های اقتصادی-اجتماعی، به یکی از شناسه‌های مهم توسعه انسانی تبدیل شده است. زیرا فعالیت‌های اقتصادی زنان، پیوندی مستقیم با فقر و رفاه اجتماعی دارد. در برنامه‌های توسعه سعی بر آن است که میزان مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی افزایش یابد و از طریق ایجاد فضای کسب و کار و فرصت‌های شغلی برای زنان، بتوانند مشکل کنونی جامعه را پایان بخشند (کریمی، ۱۳۹۰). در این میان زنان به عنوان نیمی از جمعیت کشور و تامین کننده نیروی انسانی عظیمی که هم می‌تواند عامل توسعه و هم بهره‌بردار از توسعه تلقی شوند شایسته توجه جدی هستند. به هر حال با توجه به دیدگاه‌های موجود در زمینه زنان و توسعه، بهبود جایگاه و ارتقای شاخص‌های زنان در فرآیند توسعه روستایی ضروری است (رضوانی و احمدی، ۱۳۸۸، ۲۵۶). اهمیت سهم زنان روستایی در نیروی انسانی نه فقط در فعالیت‌های خانگی است، بلکه در فعالیت‌های تولیدی بیرون از خانوار نیز می‌باشد. با توجه به اینکه زنان روستایی هم در خانه و هم در خارج خانه به فعالیت‌های تولیدی مشغول هستند و ایجاد مازاد اقتصادی می‌کنند، شایسته است که سهم آنان به طور دقیق در اقتصاد خانوار تعیین گردد. از سوی دیگر، چون زنان روستایی در نقاط مختلف ایران به فعالیت‌های گوناگونی مشغول هستند، به نظر می‌رسد که مطالعه فعالیت‌های زنان روستایی می‌تواند تصویری جامع از سهم زنان را در فعالیت‌های اقتصادی نمایان سازد (لهسایی‌زاده و همکاران، ۱۳۸۴، ۱۲۵). تحقیقات نشان می‌دهد که باید مسأله زنان با دقت بیشتری مورد توجه قرار گیرد. در نبود معیار دقیقی از درگیری و دخالت زنان در برنامه‌ها و رعایت عدالت در مورد آن‌ها ضروری است که پتانسیل مشارکت زنان در توسعه اقتصادی درک شود. اگر توسعه در برگزیده برنامه‌هایی برای پیشرفت زنان باشد می‌توان نتیجه گرفت که این پیشرفت در حداقل خود اتفاق افتاده است. این واقعیت برای هیچ کس پوشیده نیست که بدون در نظر گرفتن زنان، دستیابی به توسعه از جنبه‌های مختلف آن میسر نخواهد شد (منصورآبادی و کریمی، ۱۳۸۵، ۱۲۸).

۲- بنیان نظریه‌ای

در راستای مشارکت زنان در توسعه اقتصاد روستایی مطالعات گسترده‌ای در سطح کشور و جهان انجام شده است که در اینجا به برخی از آنها اشاره می‌گردد. مهم‌ترین عوامل مؤثر بر توانمندسازی زنان روستایی همکاری آنان در فعالیت‌های اقتصادی، عوامل فردی و اجتماعی است. علاوه بر این، اساسی‌ترین موانع موجود در مسیر توانمندسازی زنان روستایی شهرستان رستم، عواملی نظیر نبود فرصت‌های شغلی، پایین بودن میزان تحصیلات، وجود تعصبات خانوادگی و نبود حمایت‌های قانونی و شبکه ارتباطی است (قنبری و انصاری، ۱۳۹۴، ۱). نقش فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی در توانمندسازی اقتصاد خانوار شهرستان کاشان نشان می‌دهد که بین سن، بعد خانوار و میزان تحصیلات زنان روستایی با بهبود وضعیت اقتصاد خانواده رابطه معنی‌داری برقرار بوده و فعالیت‌های اقتصادی زنان روستایی در توسعه پایدار منطقه

موثر است (قنبری و همکاران، ۱۳۹۵، ۶۲). با بررسی ارتباط بین ویژگی‌های مکانی-فضایی و عوامل موثر بر مشارکت زنان در سطح جامعه روستایی در دهستان درز آب شهرستان مشهد، راهکارهایی همچون تقویت زیرساخت‌های روستایی، تجهیز و سرمایه‌گذاری در امور اقتصادی روستاها، آموزش زنان و دختران روستایی، تشکیل بانک اطلاعاتی برای شناسایی قابلیت‌های زنان روستایی، ارتقای آگاهی‌های آنان نسبت به حقوق، توانمندی‌ها و استعدادهای خود و مزایای مشارکت در جامعه از طریق آموزش و رسانه‌های گروهی و غیره پیشنهاد گردید (عناستانی و احمدزاده، ۱۳۹۱، ۹۵). در ارتباط با نقش سواد و نیروی کار زنان در درآمد خانوار روستایی دیواندره استان کردستان مشخص شد که بین میزان نیروی کار زنان روستایی در واحدهای بهره‌برداری و سهم آنان در درآمد خانوار رابطه‌ی مستقیمی وجود دارد، زیرا $r = 0.75$ معنی‌داری رابطه را تایید می‌کند. همچنین رابطه‌ی بین سواد زنان با سهم آنها در درآمد خانوارهای روستایی از نوع معکوس بوده و $r = -0.71$ نیز موید این مطلب است. البته بخش اعظم زنان روستایی بی‌سواد یا کم‌سواد (۸۵ درصد) بوده‌اند، که بین درصد با تحصیلات بیشتر و اشتغال رابطه معکوس برقرار بوده و این موضوع نشان از نامناسب بودن آموزش‌های مرتبط با فعالیت‌های روستایی دارد (مشیری، ۱۳۸۸، ۶۹). با توجه به اینکه کارآفرینی یکی از راهبردهای کارآمد جهت حل معضل بیکاری، توسعه اقتصادی، فقرزدایی و عدالت اجتماعی در روستاها محسوب می‌شود، بررسی موانع و راهکارهای توسعه کارآفرینی زنان روستایی دهستان گوراب‌پس فومن نشان می‌دهد که سه عامل انگیزش و پشتکار، قابلیت‌های طبیعی و قابلیت‌های فردی نیز از عوامل مهم توسعه کارآفرینی در این دهستان بحساب می‌آیند (یاسوری و همکاران، ۱۳۹۴، ۳۲۳). بررسی‌های انجام شده حاکی از آن است که مهم‌ترین مولفه‌های موثر بر توانمندی اقتصادی زنان روستایی در استان زنجان ناشی از ۵ عامل تعامل با محیط اجتماعی، توانمندی ذهنی و مالی، آموزش و ارتباطات اجتماعی، مشارکت خانگی و اقتصادی و آزادی و اختیار عمل هستند. در نتیجه زنان روستایی باید در معرض و بستر مناسب اجتماعی قرار بگیرند و جامعه با مشارکت اقتصادی آنها همراه باشد تا زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی لازم برای توانمندی زنان روستایی فراهم گردد (مقدس فریمانی و همکاران، ۱۳۹۹، ۳۴۷). تحلیل موانع اقتصادی مشارکت زنان در فرآیند توسعه روستایی روستاهای شهرستان همدان نشان داد که بین شاخص‌های محیطی-اکولوژیک، شاخص‌های اجتماعی-فرهنگی، شاخص‌های اقتصادی و شاخص‌های کالبدی-زیرساختی و میزان مشارکت زنان و در نتیجه توسعه روستایی رابطه معنی‌دار وجود دارد. همچنین علرغم مشارکت زنان در انجام فعالیت‌های متنوع کشاورزی و غیرکشاورزی، آنان دسترسی اندک به ابزار و نهاده‌های تولید، وام و اعتبارات بانکی دارند (شفیعی ثابت و همکاران، ۱۳۹۷، ۶۸۵). تحلیل عاملی موانع توسعه صنایع دستی در شهرستان دیوان‌دره، پنج عامل با عنوان موانع اقتصادی، زیرساختی، اجتماعی-فرهنگی، آموزشی و روانشناختی را نشان داد. همچنین مهم‌ترین راهکارهای توسعه اشتغال زنان روستایی در صنایع دستی نیز اشتغال مرتبط با صنایع دستی، راهکارهای حمایتی، آموزشی-تشویقی و ایجاد شکل‌های صنایع دستی تعیین شد. در نتیجه نهادها و سازمان‌های دست‌اندرکار باید با بسترسازی مناسب و آموزش‌های کاربردی، امکان حضور زنان روستایی را در بخش صنایع دستی فراهم نمایند (سواری و همکاران، ۱۳۹۶، ۱۷). مشارکت زنان روستایی در توسعه روستاهای چسنگ^۱، تینتوا^۲ و ماخالانگ^۳ آفریقای جنوبی نشان می‌دهد که اکثر زنان در مناطق روستایی بی‌سواد بوده و فاقد نوآوری و نگرش‌های خوداتکایی هستند. زیرا زنان در مناطق روستایی دور افتاده از طریق سیاست‌های غیرتعاملی دولت، محدود و به حاشیه رانده شده‌اند. این علائم نشان‌دهنده فقدان استراتژی

1.Tsheseng
2.Thintwa
3.Makhalaneng

توسعه یافته برای ایجاد فرصت‌های مورد نیاز در این مناطق است. در نتیجه، نرخ بیکاری بالا و سیاست توسعه فعلی به وضوح نتوانسته رفاه اکثر زنان روستایی کشور را افزایش دهد (کنگلو و بامگوس^۱، ۲۰۰۲، ۷۹). بررسی مشارکت زنان متاهل در فعالیت‌های اقتصادی روستاهای پنجاب بیانگر آن است که سن زنان و شوهران شاغل در بخش کشاورزی تأثیر مثبت قابل توجهی بر مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های اقتصادی دارد. همچنین درآمد سرانه خانوار، تحصیلات زنان، وضعیت مهاجرت آنها، سطح سواد و سن شوهران تأثیر منفی قوی بر مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی داشته است (گوندال^۲، ۲۰۰۵، ۶۱). عوامل مؤثر بر جهت‌گیری و رضایت زنان کارآفرین در مناطق روستایی هند بررسی و برای رفع مشکل کارآفرینی، راهکارهای زیر را ارائه شده است: (۱) بانک‌ها و موسسات مالی باید با حمایت و ایجاد انگیزه جهت راه‌اندازی واحدها قدم بردارند، (۲) حکومت باید نیروی برق واحدها را با قیمت پایین تامین کند، (۳) آموزش‌های لازم در ارتباط با کارآفرینی زنان در راستای برنامه توسعه ارائه شود، (۴) آژانس‌های توسعه کارآفرینی باید در مورد طرح‌های مختلف وام که هر از چندگاهی توسط دولت راه‌اندازی می‌شود، در بین آنها آگاهی ایجاد کنند و (۵) برای کارآفرینان زن باید برنامه‌های آموزشی ویژه جهت ارائه افکار و طرح‌های ابتکاری خود تدوین گردد (جیوتی^۳ و همکاران، ۲۰۱۱، ۱). تحقیقات نشان می‌دهد که خانواده زنان در موفقیت و اداره شغل تجاری از طریق حمایت و پشتیبانی از آنها نقش داشته و برخی از فاکتورهای اقتصادی-اجتماعی به عنوان مانعی برای رشد زنان کارآفرین عمل می‌کنند. البته زنان در صورت عدم نگرانی از نگرش‌های جامعه، موفق‌تر عمل می‌کنند (آکرله و آیهونسو^۴، ۲۰۱۱، ۶۸). در این راستا بررسی مشارکت زنان روستایی در توسعه پایدار نشان داد که جمعیت جوان تحصیلات بهتری داشته و بیشتر زنان تمایل دارند دختران‌شان تحصیلات و مشاغل بهتری کسب کنند. همچنین به جای سن، تحصیلات به عنوان عامل مهمی در مشارکت زنان روستایی در فرایندهای تصمیم‌گیری روستایی است (راد^۵ و همکاران، ۲۰۱۲، ۷۱). بررسی نقش زنان در گردشگری روستایی گازیله^۶ شهرستان ارزروم^۷ ترکیه نشان می‌دهد که توسعه فعالیت‌های گردشگری روستایی، با وجود قابلیت‌های مهم گردشگری مانند کوه، فلات و میراث فرهنگی می‌تواند به حل چالش‌های اقتصادی-اجتماعی با مشارکت زنان کمک کند (کولکچی^۸ و همکاران، ۲۰۱۲، ۱۳۱۴). همچنین بررسی مشارکت اقتصادی زنان در توسعه روستایی منطقه تونکاما^۹ نشان داد که تغییر موقعیت زنان از فعالیت‌های باروری به فعالیت‌های مولد، تغییرات قابل توجهی را در مناطق روستایی ایجاد کرده است. با وجود محدودیت‌ها، زنان از نظر اقتصادی فعال بوده و از زندگی خود راضی هستند. با وجود برخورداری زنان از قدرت اقتصادی، هنوز مردان رهبری و مالکیت اموال و دارایی‌ها را در اختیار دارند. در این پژوهش مشخص شد که زنان چه شاغل باشند و چه شاغل نباشند، نقش مهمی در توسعه روستایی ایفا می‌کنند (هانداراگاما^{۱۰} و همکاران، ۲۰۱۳، ۱). بررسی ویژگی‌های جدید مشارکت اقتصادی زنان روستایی در شانسی^{۱۱}، چین نشان داد که مشارکت اقتصادی زنان روستایی در چین چالش‌های متداول و متفاوتی دارد. پیشرفت تحصیلی پایین زنان و نقش مراقبتی آنها دو چالش متداول محسوب شده

1. Kongolo & Bamgose
2. Gondal
3. Jyoti
4. Akerele and Aihonsu
5. Rad
6. Gaziler
7. Erzurum
8. Külekçi
9. Thunkama
10. Handaragama
11. Shaanxi

و مشارکت اقتصادی آنها تبیین کننده یک ویژگی جغرافیایی است، که تا حد زیادی از طریق سیاست زمین، مانع توسعه اقتصادی منطقه‌ای شده است (یانگ^۱ و همکاران، ۲۰۱۸، ۱۲۰۸). عوامل تعیین کننده درآمد زنان روستایی در بنگلادش شناسایی و مشخص شد که سطح تحصیلات زن، درآمدهای جنبی، تجربه و آموزش، دسترسی به اعتبار، توانایی تصمیم‌گیری نیز بر درآمد زنان روستایی تأثیر مثبت دارد. همچنین مشخص شد که کمبود سرمایه، آموزش مینی بر نیاز، نرخ بهره بالا، اندازه مزرعه و کیفیت پایین بذر به ترتیب اولویت، اولین تا پنجمین مشکل زنان کشاورز هستند. در این راستا درآمد زنان از طریق کشاورزی تغییرات مثبت قابل توجهی در زندگی آنها ایجاد کرده و آنها کنترل بهتری بر تصمیمات و درآمد خود دارند. سرانجام، مشارکت اقتصادی فعال زنان در کشاورزی مقیاس کوچک باعث می‌شود تا بر تعصبات، موانع اجتماعی و اقتصادی غلبه کرده و اگر دولت از نظر سیاست جنسیتی ابتکار مناسبی را اتخاذ کند، درآمد و وضعیت معیشت زنان روستایی به طرز چشمگیری افزایش می‌یابد (کبیر^۲ و همکاران، ۲۰۱۹، ۱). عوامل موثر بر نقش زنان در توسعه اقتصادی خانوارهای روستایی ناحیه تریو سون^۳ استان تان هوای^۴ ویتنام نیز ناشی از سطح تحصیلات، بهداشت، سیاست‌های اجتماعی، دسترسی به اطلاعات و نابرابری جنسیتی و غیره بوده و بر نقش زنان در توسعه اقتصادی خانوارهای روستایی تأکید دارند. بویژه عدم دسترسی به اطلاعات، عامل مهمی است که باعث می‌شود زنان از دانش کافی در جهت تولید برخوردار نباشند. عدم دسترسی زنان به اطلاعات و دانش تولید، تا حدی ناشی از کنترل بیش از حد مردان بر منابع است که مانع از دستیابی بسیاری از زنان به منابع اطلاعاتی از قبیل جلسات آموزشی، تبلیغی و یادگیری می‌شود (تروونگ^۵ و همکاران، ۲۰۲۰، ۲۶۷). اثرات فعالیت‌های اقتصادی سنتی زنان روستایی بر اقتصاد خانوار نشان داد که تمامی زنان مورد بررسی از تأثیرات مثبت استقلال اقتصادی آگاه بودند، اما برخی نیز اثرات منفی استقلال اقتصادی بر سلامت جسمی و روانی زنان، روابط اجتماعی در خانواده‌ها و جوامع را ناشی از حجم زیاد کار و مسائل مربوط به زمان می‌دانند. همچنین مطالعه نشان داد که بسیاری از عوامل جمعیت‌شناختی، فرهنگی، مذهبی و اقتصادی بر توان تولیدی زنان تأثیر منفی می‌گذارد (جبین^۶ و همکاران، ۲۰۲۰، ۱).

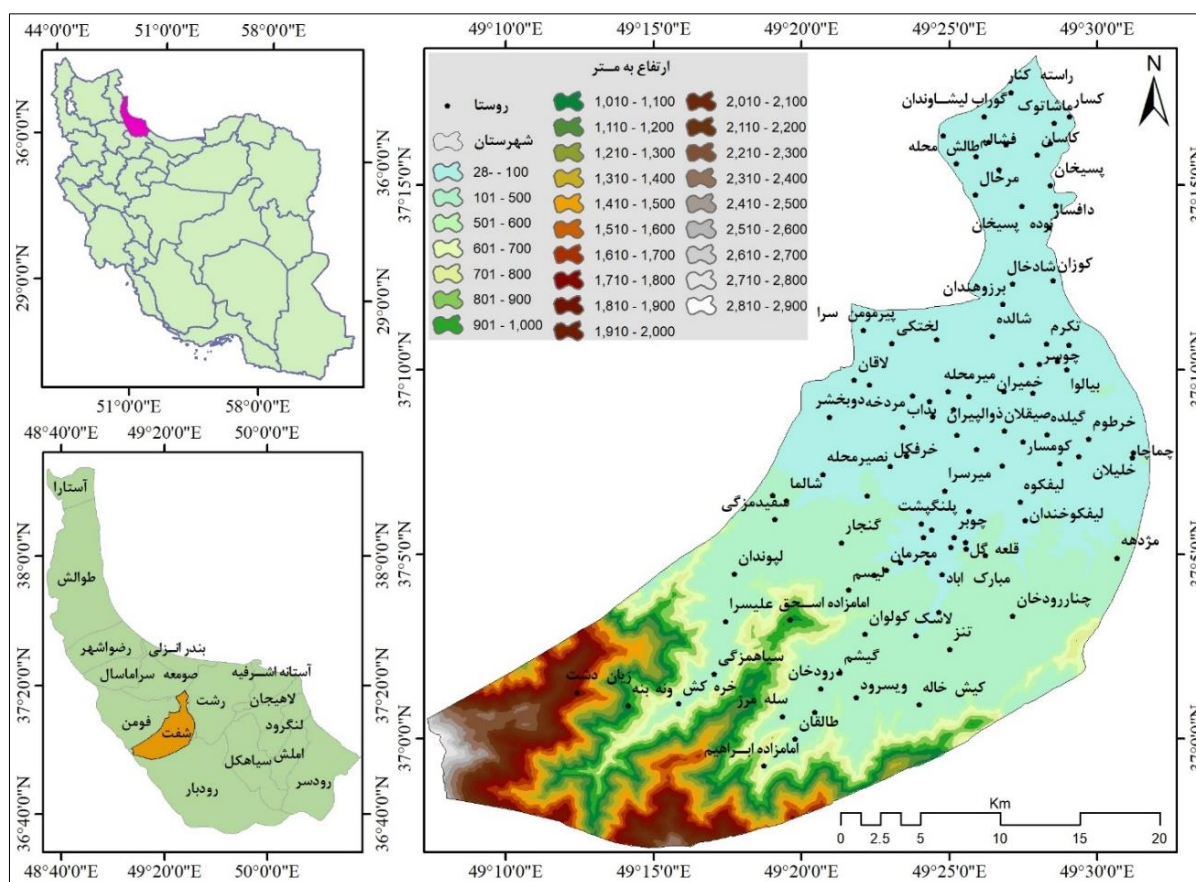
نرخ مشارکت زنان ایرانی در مقایسه با سایر کشورهای در حال توسعه پایین است. در حالی که در اکثر کشورهای در حال توسعه، به جز منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا، میزان مشارکت زنان بین ۳۰ تا ۴۰ درصد است، این رقم برای ایران به سختی به ۱۵ درصد می‌رسد. مقدار مشارکت مردان را می‌توان تابعی از شاخص‌های اقتصادی و جغرافیایی و بعضاً سیاسی دانست. اما حد مشارکت زنان متأثر از عوامل فرهنگی و اجتماعی و تا حدی چارچوب‌های قانونی است. مسئله مهم آن است که بی‌کاری در میان جوانان جویای کار بیشتر نمود داشته است. اگر چه به طور مطلق مردان بیشتری بیکار هستند، لیکن میزان بیکاری در میان زنان بالاتر است این در حالی است که سهم زنان از نیروی کار کمتر است. نرخ بالا و رو به رشد بیکاری در میان زنان کشور شاید بیانگر این مسئله است که اگرچه عرضه نیروی کار زنان جویای شغل در حال رشد است، لیکن زنان برای اشتغال با موانعی مواجه هستند و در عین حال در تقاضا برای نیروی کار نیز نقص‌هایی وجود دارد. در سال‌های اخیر با توجه به جایگاه زنان در فرآیند توسعه روستایی کشور، ارتقای نقش و جایگاه آنان در توسعه اقتصادی،

1. Yang
2. Kabir
3. Trieu Son
4. Thanh Hoa
5. Truong
6. Jabeen

اجتماعی، فرهنگی و سیاسی کشور، از جمله اهداف و سیاست‌های کلی است. همچنین رفع موانع قانونی، نهادی و اجتماعی و کاستن نابرابری‌ها و تبعیض‌های جنسیتی به منظور مشارکت بیشتر زنان در فعالیتهای اقتصادی، سیاسی و اداری کشور مورد توجه قرار گرفته است. در این پژوهش مهمترین عوامل افزایش میزان مشارکت زنان در اقتصاد روستایی شهرستان شفت با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی شناسایی شده است، تا از این طریق راهبردها و اولویتهای مشترک جهت حضور بیشتر زنان روستایی ارائه گردد.

۳- روش، تکنیک‌ها و قلمرو

شهرستان شفت با مساحت ۶۸۱ کیلومتر مربع شامل دو شهر شفت و احمد سرگوراب، دو بخش مرکزی و احمد سرگوراب، چهار دهستان ملاسرا، جیرده، نصیرمحل و چوبر است. ساکنان این شهرستان ۸۷ درصد در روستا زندگی می‌کنند، قومیت و زبان رسمی مردم و مناطق کوهستانی شفت، تالشی و در قسمت‌های جلگه‌ای گیلکی است. این شهرستان از نظر اقتصادی به کشاورزی، دامپروری و یا صنایع وابسته به این دو متکی است. برنج از محصولات مهم کشاورزی منطقه است، همچنین باغداری، پرورش دام و طیور، زنبورداری، شیلات، پرورش آبزیان و کرم ابریشم از دیگر فعالیتهای جاری این شهرستان است. ناهمواری‌های این شهرستان از سه قسمت کوهستانی، کوهپایه‌ای و جلگه‌ای تشکیل شده است که مساحت این بخش‌ها نسبتاً برابر هم هستند (شکل ۱).

شکل ۱- موقعیت روستاهای شهرستان شفت

در این پژوهش، جمع‌آوری اطلاعات به دو روش اسنادی و میدانی انجام شده و از حیث هدف کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی از نوع پیمایشی است. از آنجایی که این تحقیق کاربردی است و نیاز به داده‌هایی مناسب و مستند دارد، لذا تعداد ۶۶ پرسشنامه بین دهیاران روستاهای منتخب توزیع گردید که نمونه این پژوهش را تشکیل می‌دهند. همچنین روایی پرسشنامه تدوین شده در ۴۰ گویه با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ تعیین شد. نتایج بدست آمده از محاسبه آزمون آلفای کرونباخ بر روی گویه‌های مختلف نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید در جدول ۱ نشان می‌دهد که مقدار ضریب آلفای کرونباخ گویه‌های نقاط قوت و تهدید در حد "مناسب" و مقدار همین ضریب برای گویه‌های نقاط ضعف و فرصت در حد "عالی" هستند. همچنین از تحلیل عاملی اکتشافی جهت شناسایی مولفه‌های نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید استفاده شد.

جدول ۱- ضریب آلفای کرونباخ برای عوامل داخلی (قوت‌ها و ضعف‌ها) و عوامل خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها)

عوامل	قوت‌ها	ضعف‌ها	فرصت‌ها	تهدیدها
تعداد سوالات	۱۲	۹	۱۵	۴
آلفای کرونباخ	۰/۸۹۲	۰/۹۱۲	۰/۹۳۹	۰/۸۵۵

۴- یافته‌ها و تحلیل داده

نتایج اولیه آماری از وضعیت جنس، سن، میزان تحصیلات، وضعیت اشتغال همسر (زن)، کفایت درآمد خانوار (زن شاغل) و موقعیت ارتفافی محل سکونت پاسخ دهنده نشان می‌دهد از ۶۶ نفر پاسخ‌دهنده، ۵۳ نفر مرد و ۴ نفر زن و ۹ نفر باقیمانده جنسیت خود را بدون پاسخ گذاشتند. سن پاسخ‌دهندگان بین ۲۰ تا بالاتر از ۶۵ سال متغیر بوده است، بطوریکه ۴۴ نفر در گروه سنی ۲۰ تا ۴۰ سال، ۱۸ نفر بین ۴۰ تا ۶۵ سال و ۱ نفر بالاتر از ۶۵ سال داشته است. همچنین ۳ نفر از پاسخ‌دهندگان سن خود را ارائه ندادند. از لحاظ سطح سواد بیشتر افراد دارای مدرک دیپلم، کاردانی و کارشناسی بودند که به ترتیب ۱۶، ۱۸ و ۲۳ پاسخ‌دهنده را شامل می‌شوند. همینطور افراد زیر دیپلم و کارشناسی ارشد به ترتیب دارای ۳ و ۱ نفر پاسخ‌دهنده بوده و ۳ نفر از پاسخ‌دهندگان، میزان سواد خود را مشخص نکردند. وضعیت اشتغال پاسخ‌دهندگان نشان می‌دهد بیشتر افراد پاسخ‌دهنده شاغل (۴۸ نفر) بوده و ۳، ۸ و ۲ نفر آنها به ترتیب بازنشسته، از کار افتاده و بیکار یا جوبای کار هستند، و ۳ نفر از پاسخ‌دهنده‌ها شغل‌شان را مشخص نکردند. میزان کفایت درآمد خانوار افراد پاسخگو نشان می‌دهد ۵۰ نفر آنها از کفایت درآمد و ۶ نفر از عدم کفایت درآمد برخوردار هستند، همچنین ۱۰ نفر هیچ گونه اطلاعاتی از وضعیت درآمد خود ارائه نکرده و از بین گزینه‌های مختلف، گزینه بی‌تفاوت را انتخاب نمودند. و در نهایت از ۶۶ نفر پاسخگو، ۵۴ نفر ساکن ناحیه جلگه‌ای، ۵ نفر ساکن ناحیه کوهپایه‌ای و ۲ نفر ساکن ناحیه کوهستانی و ۵ نفر باقیمانده بدون مشخص کردن موقعیت مسکونی خود، به سوالات پاسخ ندادند (جدول ۲).

جدول ۲- مشخصات فردی و عمومی پاسخ‌دهندگان

فراوانی	موقعیت طبیعی محل	فراوانی	میزان کفایت درآمد خانوار (مخصوص)	فراوانی	وضعیت اشتغال همسر	فراوانی	میزان تحصیلات	فراوانی	سن	فراوانی	جنس
۵	هیچکدام	۱۰	بی تفاوت	۴۸	هیچکدام	۳	هیچکدام	۳	هیچکدام	۹	هیچکدام
۵۴	جلگه‌ای	۵۰	کفایت درآمد	۸	شاغل	۵	زیر دیپلم	۴۴	۲۰-۴۰	۵۳	مرد
۵	کوهپایه‌ای	۶	عدم کفایت درآمد	۸	بازنشسته	۱۶	دیپلم	۱۸	۴۰-۶۵	۴	زن
۲	کوهستان	۶۶	کل	۲	از کار افتاده	۱۸	کاردانی	۱	۶۵ به بالاتر	۶۶	کل
۶۶	کل	۶۶	کل	۶۶	بیکار و جویای کار	۲۳	کارشناسی	۶۶	کل		
					کل	۱	کارشناسی ارشد				
						۰	دکتری				
						۶۶	کل				

آشنایی با راهکارهای افزایش مشارکت زنان در اقتصاد روستایی

در راستای بررسی آماری فراوانی پاسخ‌دهندگان در رابطه با میزان آشنایی افراد پاسخگو با راهکارهای افزایش مشارکت زنان در اقتصاد روستایی مشخص شد ۵۶ نفر خود را آشنا با راه‌های مشارکت زنان دانسته و ۵ نفر آن فاقد این شناخت بودند، همچنین ۶ نفر افراد پاسخگو به هیچکدام از دو گزینه فوق پاسخ ندادند. فراوانی پاسخ‌دهندگان به سوال «میزان آشنایی شما با راه‌های مشارکت زنان در اقتصاد روستایی» حاکی از آن است که بیشتر افراد، آشنایی متوسط از این گویه دارند (۴۱ نفر)، و ۱۱ نفر از پاسخ‌دهندگان، آشنایی‌شان از این گویه در حد «زیاد» است. در راستا ۹ نفر دارای شناخت «کم» و ۴ نفر دارای شناخت در حد «بسیار کم» بودند و ۱ نفر از افراد به این گویه پاسخی ندادند است. پاسخ موافقت افراد با مشارکت زنان در اقتصاد روستایی بسیار جالب توجه است. بطوریکه ۱۴ نفر گزینه «بله»، ۶ نفر گزینه «خیر» و ۴۶ نفر از پاسخ‌دهندگان، هیچکدام از دو گزینه مورد نظر را انتخاب نکردند و این بنوعی تردید افراد پاسخگو را در جهت موافقت با شرکت زنان در این حوزه (اقتصادی) را نشان می‌دهد. با توجه به اینکه جنس بیشتر پاسخ‌دهندگان مرد است، این مسئله هنوز بعنوان یک مشکل فرهنگی خانوارها پابرجا بوده و بنظر می‌رسد قبل هر گونه مشارکت زنان باید کلاس‌های آموزشی و توجیهی مشترک برای خانوارها دایر گردد. در مورد میزان موافقت با مشارکت زنان نیز ۶ نفر گزینه «بسیار زیاد»، ۱۶ نفر گزینه «زیاد»، ۳۳ نفر گزینه «متوسط»، ۹ نفر گزینه «کم» و ۱ نفر گزینه «بسیار کم» را انتخاب کردند و ۱ نفر هم هیچ یک از پنج گزینه ارائه شده را انتخاب نکرده است. نتایج پاسخ به این سوال نشان از نسبی بودن میزان موافقت با مشارکت زنان روستایی در اقتصاد روستایی دارد. و این سوال بنوعی در جهت تایید سوال قبلی بوده و با انجام کار فرهنگی، زمینه لازم برای آمادگی و پذیرش افراد روستایی در جهت مشارکت زنان در توسعه اقتصادی روستا فراهم می‌گردد.

بررسی اشتغال افراد پاسخگو در بخش‌های مختلف کشاورزی، صنعت و خدمات و گردشگری نشان‌دهنده اشتغال بیشتر افراد در بخش خدمات و گردشگری است (۳۳ نفر). همینطور افراد شاغل در بخش کشاورزی ۶ نفر و صنعت نیز ۱۶ نفر بوده و ۳ نفر از پاسخ‌دهندگان، شغل‌شان را مشخص نکردند. در همین راستا فعالیت افراد پاسخگو در زیر بخش‌های مختلف اقتصادی حاکی از آن است که فراوانی افراد مشغول در بخش گردشگری (۲۴ نفر) نسبت به سایر بخش‌ها یعنی: زراعت (۱۱ نفر)، باغداری (۵ نفر)، دامداری (۱۴ نفر)، شیلات (۶ نفر)، صنایع دستی (۶ نفر) بیشتر هستند و تعداد افراد مشغول در بخش دامداری و زراعت در رتبه دوم و سوم قرار دارند. بنظر می‌رسد عدم اشتغال افراد در بخش صنایع تبدیلی و تکمیلی محصولات روستایی در راستای توسعه گردشگری بسیار مهم بوده و یکی از ارکان ارتباط گردشگری روستا با شهرهای دور و نزدیک است و فروش محصولات مختلف (اعم کشاورزی و صنعتی) می‌تواند در توسعه اقتصادی روستا و افزایش درآمد خانوارها موثر واقع بیفتد.

جدول ۳- میزان آشنایی با راهکارهای افزایش مشارکت زنان در اقتصاد روستایی

فراوانی	فعالیت در زیر بخش اقتصادی	فراوانی	فعالیت در بخش عمده اقتصادی	فراوانی	میزان موافقت با مشارکت زنان	فراوانی	میزان موافقت با مشارکت زنان روستایی	فراوانی	میزان آشنایی با راهکارهای مشارکت	فراوانی	آشنایی با راهکارهای مشارکت زنان
۱۱	زراعت	۳	هیچکدام	۱	هیچکدام	۴۶	هیچکدام	۱	هیچکدام	۶	هیچکدام
۵	باغداری	۲۳	کشاورزی	۶	بسیار زیاد	۱۴	بله	۰	بسیار زیاد	۵۶	بله
۱۴	دامداری	۸	صنعت	۱۶	زیاد	۶	خیر	۱۱	زیاد	۵	خیر
۶	شیلات	۳۲	خدمات و گردشگری	۳۳	متوسط	۶۶	کل	۴۱	متوسط	۶۶	کل
۲۴	گردشگری	۶۶	کل	۹	کم	۹	کم	۹	کم		
۰	صنایع تبدیلی و تکمیلی			۱	بسیار کم			۴	بسیار کم		
۶	صنایع دستی			۶۶	کل			۶۶	کل		
۰	سایر بخش‌ها										
۶۶	کل										

نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای افزایش میزان مشارکت زنان در اقتصاد روستایی

در راستای انجام تحلیل عاملی اکتشافی بر روی گویه‌های نقاط قوت، ضریب کفایت نمونه برابر $0/841$ بدست آمد که بیانگر کافی بودن حجم نمونه جهت تحلیل عاملی است. این مهم نیز برای سایر گویه‌ها، یعنی گویه‌های مربوط به نقاط ضعف، فرصت و تهدید به ترتیب برابر با $0/837$ ، $0/871$ و $0/780$ محاسبه شد.

جدول ۴- نتایج آزمون بارتلت و KMO بر روی گویه‌های مربوط به نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید

نقاط مدل	سطح معنی‌داری (Sig)	درجه آزادی (Degrees of freedom)	آزمون کرویت بارتلت (Bartlett's Test of Sphericity)	کفایت نمونه (KMO)
قوت	$0/000$	۶۶	۳۷۴/۱۷۵	$0/841$
ضعف	$0/000$	۳۶	۳۷۰/۸۸۱	$0/837$
فرصت	$0/000$	۱۰۵	۶۶۷/۸۳۷	$0/871$
تهدید	$0/000$	۶	۱۲۶/۲۳۶	$0/780$

جدول ۵- نقاط قوت افزایش میزان مشارکت زنان در اقتصاد روستایی به منظور تحلیل عاملی اکتشافی

ردیف	کد گویه	گویه‌ها (نقاط قوت)
۱	S ₁	وجود زنان و مشارکت آنان را بعنوان بخش اعظمی از نیروی انسانی موجود در روستاهای شهرستان، تا چه حدی بعنوان نقطه قوت می‌دانید؟
۲	S ₂	انگیزه زنان در توسعه و تکامل خود، خانواده و حفظ محیط زیست شهرستان را تا چه حدی بعنوان نقطه قوت در افزایش مشارکت آنها در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۳	S ₃	وجود فعالیت‌های زراعی، باغی، دامی و لبنی، دانه‌های روغنی، حبوبات، شیلات، سبزی-صیفی و جالیزی در شهرستان را تا چه حدی بعنوان نقطه قوت می‌دانید؟
۴	S ₄	توسعه گردشگری طبیعی و مذهبی شهرستان با موقعیت کوهستانی-جلگه‌ای و فعالیت زنان را در مشاغل خدماتی اقامتگاه‌های بوم‌گردی پخت انواع غذا و نان‌های محلی را تا چه حدی بعنوان نقطه قوت می‌دانید؟
۵	S ₅	توجه برنامه‌ریزان توسعه به بهره‌گیری کافی و متناسب از مشارکت زنان روستایی در رسیدن به توسعه پایدار شهرستان را تا چه حدی بعنوان نقطه قوت می‌دانید؟
۶	S ₆	حمایت از زنان بخاطر تامین امنیت غذایی شهرستان و تولید محصولات سالم بیش از نیاز خانوار و عرضه در بازارهای شهرستان را تا چه حدی بعنوان نقطه قوت می‌دانید؟
۷	S ₇	تاثیر جاذبه‌های گردشگری و افزایش ورود گردشگران به شهرستان و افزایش فروش صنایع دستی را تا چه اندازه بعنوان نقطه قوت می‌دانید؟
۸	S ₈	تجلیل از زنان روستایی بعنوان اولین مدیران منابع طبیعی و نگهداران طبیعی محیط در شهرستان را تا چه حدی بعنوان نقطه قوت می‌دانید؟
۹	S ₉	سیاست‌های جهانی (دستور کار ۲۱ اجلاس ریو) در قانون‌گذاری توسعه روستایی به اهمیت کار زنان را تا چه حدی بعنوان نقطه قوت می‌دانید؟
۱۰	S ₁₀	وجود بستر فرهنگی مناسب جهت پذیرش اشتغال زنان روستایی شهرستان را تا چه حدی بعنوان نقطه قوت می‌دانید.
۱۱	S ₁₁	نگرش مثبت بانکها و نهادهای مالی به کسب و کارهای زنان روستایی را تا چه حدی بعنوان نقطه قوت می‌دانید؟
۱۲	S ₁₂	افزایش تقاضای محصولات کشاورزی طبیعی و ارگانیک از طرف مصرف کنندگان شهری را تا چه حدی بعنوان نقطه قوت می‌دانید.

جدول ۶- نقاط ضعف افزایش میزان مشارکت زنان در اقتصاد روستایی به منظور تحلیل عاملی اکتشافی

ردیف	کد گویه	گویه‌ها (نقاط ضعف)
۱	W ₁	عدم آشنایی با مسائل و مشکلات زنان در فعالیت‌های اقتصادی روستاهای شهرستان را تا چه حدی بعنوان نقطه ضعف موجود در افزایش مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۲	W ₂	ناچیز شمردن مشارکت زنان در فعالیتهای اقتصاد روستایی را تا چه حدی بعنوان نقطه ضعف موجود در مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۳	W ₃	کمبود سرمایه و قدرت مالی ضعیف زنان کارآفرین روستایی در شهرستان را تا چه حدی بعنوان نقطه ضعف موجود در مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۴	W ₄	نبود فناوری‌های نوین در تولید صنایع دستی و ایجاد تنوع در آن جهت عرضه و صادرات را تا چه حدی بعنوان نقطه ضعف موجود در مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۵	W ₅	کمبود برگزاری کلاس‌های ترویجی توسط مروجان را تا چه حدی بعنوان نقطه ضعف موجود در مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۶	W ₆	نگرش منفی مردان نسبت به توانمندی زنان را تا چه حدی بعنوان نقطه ضعف موجود در مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۷	W ₇	عدم امکان رشد و گسترش رشته‌های تحصیلی براساس استعدادهاى زنان در شهرستان را تا چه حدی بعنوان نقطه ضعف موجود در مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۸	W ₈	عدم طراحی برنامه‌های توسعه روستایی متناسب با نیاز زنان در شهرستان را تا چه حدی بعنوان نقطه ضعف موجود در مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۹	W ₉	کمبود و نبود آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در گروه‌های عمده فعالیت اقتصاد روستایی شهرستان را تا چه حدی بعنوان نقطه ضعف موجود در مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟

جدول ۷- فرصت های افزایش میزان مشارکت زنان در اقتصاد روستایی به منظور تحلیل عاملی اکتشافی

ردی ف	کد گویه	گویه‌ها (نقاط فرصت)
۱	O ₁	تامین مالی زنان در قالب اعتبارات خرد و کلان برای مشاغل خانگی، احداث کارگاه‌های صنایع کوچک تبدیلی و تکمیلی، صنایع دستی، اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان را تا چه حدی بعنوان فرصتی جهت افزایش مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۲	O ₂	گسترش بازارچه‌های محلی را جهت عرضه محصولات زراعی، باغی، دامی و صنایع تبدیلی و دستی در شهرستان را تا چه حدی بعنوان فرصت پیشروی افزایش مشارکت زنان روستایی می‌دانید؟
۳	O ₃	ایجاد و راه اندازی بنگاه‌های اقتصادی خاص فعالیت زنان روستایی در شهرستان را تا چه حدی بعنوان فرصتی جهت افزایش مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۴	O ₄	گسترش راه‌های ارتباطی و منابع اطلاعاتی (راديو، تلویزیون، مروجان، همسایگان، مرکز ترویج و خدمات کشاورزی، نشریه‌های محلی، تعاونی تولید، کلاس‌های ترویجی آموزشی و اینترنت) مورد استفاده زنان روستایی را تا چه حدی بعنوان فرصتی جهت افزایش مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۵	O ₅	هویت دادن و استقلال بخشیدن به زنان و فراهم کردن زمینه مشارکت فعال آنها در امور اقتصادی - اجتماعی - فرهنگی و سیاسی را تا چه حدی بعنوان فرصتی جهت افزایش مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۶	O ₆	توسعه گردشگری کشاورزی (اگروتوریسم) در شهرستان و نیازسنجی آن را تا چه حدی بعنوان فرصتی جهت افزایش مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۷	O ₇	فعالیت زنان در کنار مردان را که موجب افزایش مسئولیت‌پذیری، اعتماد به نفس و خوداتکایی آنها می‌شود تا چه حدی بعنوان فرصتی جهت افزایش مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۸	O ₈	راه اندازی کارگاه‌های خیاطی، سفالگری، حصیر بافی، بافندگی، صنایع تبدیلی همچون: ولید ترشی، مربا، منجمد کردن و بسته‌بندی سبزیجات و حبوبات، تولید خشکبار و ... در شهرستان را تا چه حدی فرصتی برای افزایش انگیزه زنان جهت مشارکت در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۹	O ₉	تاثیر برگزاری دوره‌های نهضت سواد آموزی یا فرصت ادامه تحصیل برای زنان شهرستان را تا چه حدی فرصتی برای مهارت آموزی و افزایش انگیزه زنان جهت مشارکت در اقتصاد روستایی می‌دانید.
۱۰	O ₁₀	برگزاری دوره‌های نهضت سواد آموزی یا فرصت ادامه تحصیل برای زنان شهرستان را تا چه حدی فرصتی برای افزایش انگیزه زنان جهت مشارکت در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۱۱	O ₁₁	ایجاد زمینه‌های افزایش تولید محصول مازاد بر مصرف خانوار، تنظیم دخل و خرج زندگی، ثبات و امنیت شغلی زنان روستایی شهرستان را تا چه حدی انگیزه‌ای جهت افزایش مشارکت آنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۱۲	O ₁₂	شرکت زنان در تشکل‌ها و تعاونی روستایی را تا چه حدی فرصتی جهت افزایش مشارکت آنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۱۳	O ₁₃	ارتقاء کیفیت آموزش و مهارت دانش آموختگان را تا چه حدی فرصتی جهت افزایش مشارکت آنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۱۴	O ₁₄	اقدامات حمایتی از سوی مسئولین دولتی در اشتغال زنان را تا چه حدی فرصتی جهت افزایش مشارکت آنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۱۵	O ₁₅	حمایت از سازمان‌های مردم نهاد و تعاونی‌های فعال در حوزه حمایت و توانمندسازی زنان را تا چه حدی فرصتی جهت افزایش مشارکت آنان در اقتصاد روستا می‌دانید؟

جدول ۸- تهدیدهای افزایش میزان مشارکت زنان در اقتصاد روستایی به منظور تحلیل عاملی اکتشافی

ردیف	کد گویه	گویه‌ها
۱	T ₁	وجود موانع فرهنگی همچون نگرش جامعه و مردان به توانمندی‌های زنان روستایی و عدم استفاده از قدرت و همه توانایی آنها را تا چه حدی تهدیدی مقابل افزایش مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۲	T ₂	وجود موانع اقتصادی پیش روی زنان روستایی همچون کمبود سرمایه و طولانی شدن زمان دسترسی زنان به اعتبارات را تا چه حدی تهدیدی مقابل افزایش مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید.
۳	T ₃	وجود موانع اجتماعی همچون سخت بودن زمینه سواد آموزی، رشد تحصیلی و کیفیت پایین آموزش‌های نهضت سواد آموزی و دوره‌های ترویجی تا چه حدی تهدیدی مقابل افزایش مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟
۴	T ₄	فرهنگ مرد سالاری در روستاها و فقدان انگیزه در زنان به علت نان‌آور بودن مردان تا چه حدی تهدیدی مقابل افزایش مشارکت زنان در اقتصاد روستایی می‌دانید؟

برای تحلیل عاملی گویه‌های مختلف نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید، ابتدا براساس جدول ۵، ۶، ۷ و ۸، گویه‌ها به ترتیب از S₁ تا S₁₂، W₁ تا W₉، O₁ تا O₅ و T₁ تا T₄ کدگذاری شدند. سپس گویه‌های نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید در محیط نرم‌افزار SPSS به روش تحلیل مولفه‌های مبنا و چرخش به روش واریماکس، مولفه‌های مختلف شناسایی گردید. در جدول ۹ تعداد عامل‌ها، مقدار ویژه، مجموع مربع بارهای مستخرج و مجموع مربع بارهای دوران‌یافته نقاط قوت آورده شده است. در این جدول برای ۱۲ گویه نقاط قوت، سه مولفه شناسایی شده است. مقدار ویژه مولفه‌های اول تا سوم به ترتیب برابر با ۵/۵۸۷، ۱/۳۹۱ و ۱/۰۵۶ بدست آمد.

جدول ۹- تعداد عامل‌ها، مقدار ویژه، درصد واریانس تبیین شده توسط هر عامل برای نقاط قوت

نقاط	مولفه‌ها	مقادیر ویژه اولیه			مجموع مربع بارهای مستخرج			مجموع مربع بارهای دوران‌یافته	
		کل	درصد	تجمعی	کل	درصد	تجمعی	کل	درصد
اول		۵/۵۸۷	۴۶/۵۵۴	۴۶/۵۵۴	۵/۵۸۷	۴۶/۵۵۴	۴۶/۵۵۴	۳۱/۰۵	۳۱/۰۵
دوم	قوت	۱/۳۹۱	۱۱/۵۹۱	۵۸/۱۴۵	۱/۳۹۱	۵۸/۱۴۵	۱۱/۵۹۱	۲۲/۳۳	۵۳/۳۸
سوم		۱/۰۵۶	۸/۷۹۸	۶۶/۹۴۳	۱/۰۵۶	۶۶/۹۴۳	۸/۷۹۸	۱۳/۵۶۴	۶۶/۹۴۳
اول	ضعف	۵/۳۲۴	۵۹/۱۵۴	۵۹/۱۵۴	۵/۳۲۴	۵۹/۱۵۴	۵۹/۱۵۴	-	-
اول	فرصت	۸/۱۷۳	۵۴/۴۸۵	۵۴/۴۸۵	۸/۱۷۳	۵۴/۴۸۵	۵۴/۴۸۵	۳۲/۳۱۶	۳۲/۳۱۶
دوم		۱/۱۶۹	۷/۷۹۵	۶۲/۲۸۱	۱/۱۶۹	۶۲/۲۸۱	۷/۷۹۵	۲۹/۹۶۴	۶۲/۲۸۱
اول	تهدید	۲/۸۲۱	۷۰/۵۳۷	۷۰/۵۳۷	۲/۸۲۱	۷۰/۵۳۷	۷۰/۵۳۷	-	-
S ₇	۱۲	۰/۳۶۶	۰/۶۱۹	۰/۴۶۱	۱۲	S ₇	۰/۱۶۶	۰/۰۹۴	۰/۰۶۶

در مجموع باید گفت، از ۱۲ سوال مربوط به نقاط قوت، ۸ گویه با مولفه اول، ۳ گویه با مولفه دوم و ۱ گویه با مولفه سوم رابطه خوبی دارند. اولین مولفه نقاط قوت، گویه مربوط به «بستر فرهنگی مناسب جهت اشتغال زنان» است. البته گویه‌های دیگر همچون «افزایش تقاضای محصولات کشاورزی ارگانیک توسط شهرها»، «سیاست‌های جهانی در رابطه با اهمیت کار زنان»، «نگرش مثبت بانک‌ها و نهادهای مالی با کسب و کار زنان»، «وجود زنان بعنوان نیروی انسانی»،

«تجلیل زنان بعنوان مدیران و محافظان منابع طبیعی و محیط زیست»، «استفاده از زنان در توسعه پایدار» و «تامین امنیت غذایی و تولید محصولات مازاد بر نیاز خانوار توسط زنان»، جزء مولفه اول محسوب می‌شوند زیرا ضریب بارعاملی گویه‌های فوق با مولفه اول بزرگتر از دو مولفه دیگر است. مولفه دوم نیز متغیر یا گویه «وجود فعالیت‌های مختلف کشاورزی» است که فعالیت زنان در این بخش تاثیر بسزایی در تولید و فروش محصولات به گردشگران یا شهرهای مجاور دارد. دو گویه «انگیزه زنان در توسعه، تکامل خانواده و حفظ محیط زیست» و «توسعه گردشگری در مناطق کوهستانی-جلگه‌ای جهت اشتغال زنان در بوم‌گردی» نیز با این مولفه قرابت بیشتری دارند. و در نهایت مولفه سوم با گویه «جاذبه‌های گردشگری، افزایش گردشگران و فروش صنایع دستی» مشخص می‌شود. بنابراین سه مقوله ایجاد شرایط فرهنگی مناسب برای اشتغال زنان، وجود فعالیت‌های مختلف کشاورزی و فروش آن به گردشگران از جمله زمینه‌های اشتغال زنان و اولویت‌های تعیین شده برای مشارکت زنان در توسعه اقتصاد روستایی است که باید در روستاهای شهرستان شفت لحاظ گردد.

جدول ۱۰- ماتریس بارهای عاملی گویه‌ها در حالت غیر دورانی و دورانی برای نقاط قوت

ردیف	کد گویه‌ها	ماتریس مولفه‌های غیر دورانی			ردیف	کد گویه‌ها	ماتریس مولفه‌های دوران یافته					
		مولفه‌ها					مولفه‌ها و ماتریس ضریب نمرات مولفه‌ها					
		اول	دوم	سوم			اول	ضریب	دوم	ضریب	سوم	ضریب
۱	S ₈	۰/۸۲۴	-۰/۰۴۳	-۰/۰۰۹	۱	S ₁₀	۰/۷۹۸	۰/۱۱۰	۰/۱۱۹	۰/۱۰۲	۰/۱۴۶	۰/۰۱۹
۲	S ₉	۰/۷۸۰	-۰/۰۰۶	-۰/۲۳۴	۲	S ₁₂	۰/۷۴۴	۰/۲۱۸	-۰/۰۳۵	۰/۰۳۸	۰/۲۹۴	-۰/۱۵۹
۳	S ₆	۰/۷۵۳	۰/۱۹۷	۰/۱۹۸	۳	S ₉	۰/۷۰۸	۰/۰۲۸	۰/۴۱۷	۰/۰۵۷	۰/۰۰۹	۰/۲۶۳
۴	S ₁₁	۰/۷۳۲	۰/۳۳۰	-۰/۰۶۴	۴	S ₁₁	۰/۶۸۲	۰/۱۹۷	۰/۱۵۶	-۰/۱۱۹	۰/۳۹۹	۰/۱۵۶
۵	S ₁	۰/۷۲۵	-۰/۲۷۶	-۰/۳۳۴	۵	S ₁	۰/۶۸۲	۰/۲۳۶	۰/۴۶۱	۰/۰۷۷	-۰/۱۸۷	-۰/۳۰۷
۶	S ₁₀	۰/۷۲۲	۰/۲۱۸	-۰/۳۲۱	۶	S ₈	۰/۶۲۴	۰/۳۱۹	۰/۴۹۴	-۰/۱۶۷	۰/۲۱۸	-۰/۰۶۵
۷	S ₅	۰/۶۹۰	-۰/۰۴۴	-۰/۰۵۹	۷	S ₅	۰/۵۵۱	۰/۱۱۹	۰/۳۹۷	۰/۰۶۸	۰/۱۴۲	-۰/۰۲۱
۸	S ₁₂	۰/۶۳۹	۰/۴۱۰	-۰/۲۵۵	۸	S ₆	۰/۵۰۹	۰/۳۰۶	۰/۳۷۳	-۰/۲۴۶	۰/۴۹۶	۰/۰۶۶
۹	S ₄	۰/۶۲۱	-۰/۰۸۵	۰/۵۵۵	۹	S ₃	۰/۱۱۱	-۰/۲۴۱	۰/۱۸۵۸	۰/۳۳۱	۰/۱۳۴	۰/۳۵۲
۱۰	S ₃	۰/۶۱۳	-۰/۴۸۷	۰/۳۹۳	۱۰	S ₂	۰/۳۱۲	-۰/۲۲۶	۰/۷۴۴	۰/۴۶۸	-۰/۱۷۱	۰/۰۵۶
۱۱	S ₂	۰/۶۰۸	-۰/۵۵۷	۰/۰۱۷	۱۱	S ₄	۰/۱۲۵	-۰/۰۲۹	۰/۶۵۰	۰/۳۵۰	۰/۵۱۳	-۰/۲۲۱
۱۲	S ₇	۰/۳۶۶	۰/۶۱۹	۰/۴۶۱	۱۲	S ₇	۰/۱۶۶	-۰/۰۹۴	-۰/۰۳۱	-۰/۰۸۹	۰/۸۳۸	۰/۰۶۶

در جدول ۱۱ ماتریس بارهای عاملی گویه‌های نقاط ضعف آورده شده است. همانگونه که مشاهده می‌شود گویه W₉ با بار عاملی ۰/۸۳۱ بعنوان اولین اولویت مولفه مورد نظر انتخاب شده است که در تحلیل‌های علوم انسانی و اجتماعی، اولین بار عاملی مولفه‌ها که بعنوان نماینده و اولویت مد نظر پرسش شوندگان است باید بیشتر توجه شود. سایر گویه‌ها یعنی W₄, W₈, W₅, W₃, W₇, W₆, W₁ و W₂ به ترتیب با ضرب بار عاملی ۰/۸۳۱، ۰/۷۹۹، ۰/۷۹۸، ۰/۷۸۸، ۰/۷۶۱، ۰/۷۵۶، ۰/۷۴۷، ۰/۷۳۱ و ۰/۷۰۳ در اولویت‌های بعدی قرار می‌گیرند. در این مولفه، اختلاف بین حداکثر و حداقل بار عاملی ۰/۱۲۸ و میانگین بارعاملی تمامی گویه‌ها ۰/۷۶۸ محاسبه شد. با توجه به اختلاف کم مقادیر حداقل و حداکثر پر واضح است تفاوت بین فراوانی پاسخ‌دهندگان به گویه‌ها آنقدر زیاد نیست که مولفه دیگری به مولفه اول اضافه شود و این نشان از حداکثر انسجام درون گروهی داده‌ها است. بنابراین تنها مولفه نقاط ضعف، گویه مربوط به «کمبود و نبود آموزش‌های

فنی و حرفه‌ای در گروه‌های عمده فعالیت اقتصاد روستایی» است. البته سایر گویه‌ها از قبیل «نبود فناوری‌های نوین در تولید صنایع دستی و ایجاد تنوع در آن جهت عرضه»، «عدم طراحی برنامه‌های توسعه روستایی متناسب با نیاز زنان»، «کمبود برگزاری کلاس‌های ترویجی توسط مروجان»، «کمبود سرمایه و قدرت مالی ضعیف زنان کارآفرین روستایی»، «عدم امکان رشد و گسترش رشته‌های تحصیلی براساس استعدادها و توانمندی زنان»، «عدم آشنایی با مسائل و مشکلات زنان در فعالیتهای اقتصادی» و «ناچیز شمردن مشارکت زنان در فعالیتهای اقتصاد روستایی» جزء مولفه اول هستند. بنابراین می‌توان گفت «عدم وجود امکانات» و همچنین «تغییر رویکرد فرهنگی» از جمله نقاط ضعف مشارکت زنان در توسعه اقتصاد روستایی محسوب می‌شود.

جدول ۱۱- ماتریس بارهای عاملی گویه‌ها در حالت غیردورانی برای نقاط ضعف

ردیف	کد گویه‌ها	مولفه‌ها و ماتریس ضریب نمرات مولفه‌ها	
		اول	ضریب
۱	W ₉	۰/۸۳۱	۰/۱۵۶
۲	W ₄	۰/۷۹۹	۰/۱۵۰
۳	W ₈	۰/۷۹۸	۰/۱۵۰
۴	W ₅	۰/۷۸۸	۰/۱۴۸
۵	W ₃	۰/۷۶۱	۰/۱۴۳
۶	W ₇	۰/۷۵۶	۰/۱۴۲
۷	W ₆	۰/۷۴۷	۰/۱۴۰
۸	W ₁	۰/۷۳۱	۰/۱۳۷
۹	W ₂	۰/۷۰۳	۰/۱۳۲

در جدول ۱۲ بارعاملی گویه‌های مختلف نقاط فرصت آورده شده است. همانگونه که مشاهده می‌شود گویه O₁₁ با بارعاملی ۰/۸۲۶ بعنوان مهمترین گویه مولفه اول و گویه O₇ با بارعاملی ۰/۸۲۶ بعنوان مهمترین گویه مولفه دوم مشخص می‌شود. سایر گویه‌های واقع در مولفه اول یعنی O₁₄، O₁₀، O₁₂، O₁₅، O₁₃ و O₉ به ترتیب دارای بارعاملی ۰/۷۹۹، ۰/۷۵۳، ۰/۷۳۰، ۰/۷۲۵، ۰/۷۰۰، ۰/۶۶۳ هستند. دامنه تغییرات بارعاملی حداکثر و حداقل گویه‌های مولفه اول برابر با ۰/۱۴۴ و میانگین آنها برابر با ۰/۷۳۹ بدست آمد. در همین راستا سایر گویه‌های واقع در مولفه دوم یعنی O₂، O₆، O₁، O₈، O₃ و O₅ به ترتیب دارای بارعاملی ۰/۷۷۴، ۰/۶۸۹، ۰/۶۸۶، ۰/۶۸۴، ۰/۶۳۵، ۰/۵۴۵ و ۰/۵۳۷ محاسبه شد. دامنه تغییرات بارعاملی حداکثر و حداقل گویه‌های واقع در مولفه دوم برابر با ۰/۲۸۹ و میانگین آنها برابر با ۰/۶۷۲ بدست آمد. بنابراین بالا بودن میانگین مولفه اول نسبت به مولفه دوم نشان‌دهنده آن است که کسینوس زاویه بین محور مولفه اول با گویه‌های واقع در این مولفه نزدیکتر است و این مولفه معرف تک‌تک گویه‌ها بوده و قادر است بجای گویه‌ها قرار گرفته و ارزیابی درستی از آن به نمایش بگذارد. این موضوع در مورد مولفه دوم هم مصداق دارد ولی شدت آن در مولفه دوم کمتر از مولفه اول است. این موضوع از میانگین گویه‌های دو مولفه مستفاد شده است.

جدول ۱۲- ماتریس بارهای عاملی گویه‌ها در حالت غیردورانی و دورانی برای فرصت‌ها

ردیف	کد گویه‌ها	ماتریس مولفه‌های غیردورانی		ردیف	کد گویه‌ها	ماتریس مولفه‌های دوران یافته			
		مولفه‌ها				مولفه‌ها و ماتریس ضریب نرمات مولفه‌ها			
		اول	دوم			اول	ضریب	دوم	ضریب
۱	O ₁₃	-۰/۸۲۶	-۰/۱۴۷	۱	O ₁₁	-۰/۸۰۷	-۰/۲۸۵	-۰/۲۵۹	-۰/۱۶۴
۲	O ₁₄	-۰/۸۱۸	-۰/۲۹۹	۲	O ₁₄	-۰/۷۹۹	-۰/۲۴۹	-۰/۳۴۷	-۰/۱۱۷
۳	O ₁₂	-۰/۷۷۹	-۰/۲۴۱	۳	O ₁₀	-۰/۷۵۳	-۰/۲۶۷	-۰/۳۳۷	-۰/۱۵۵
۴	O ₁₁	-۰/۷۶۳	-۰/۳۶۹	۴	O ₁₂	-۰/۷۳۰	-۰/۲۱۱	-۰/۳۶۳	-۰/۰۸۳
۵	O ₉	-۰/۷۳۵	-۰/۱۸۹	۵	O ₁₅	-۰/۷۲۵	-۰/۲۳۲	-۰/۲۹۷	-۰/۱۱۴
۶	O ₃	-۰/۷۳۲	-۰/۱۸۰	۶	O ₁₃	-۰/۷۰۰	-۰/۱۶۰	-۰/۴۶۳	-۰/۰۲۲
۷	O ₁₅	-۰/۷۳۰	-۰/۲۸۴	۷	O ₉	-۰/۶۶۳	-۰/۱۷۷	-۰/۳۶۹	-۰/۰۵۵
۸	O ₂	-۰/۷۲۳	-۰/۳۸۱	۸	O ₇	-۰/۱۹۷	-۰/۲۱۰	-۰/۸۲۶	-۰/۳۴۷
۹	O ₈	-۰/۷۱۲	-۰/۲۶۶	۹	O ₂	-۰/۲۶۱	-۰/۱۶۰	-۰/۷۷۴	-۰/۲۹۷
۱۰	O ₇	-۰/۷۱۱	-۰/۴۶۳	۱۰	O ₆	-۰/۲۲۴	-۰/۱۰۰	-۰/۶۸۹	-۰/۳۳۱
۱۱	O ₁₀	-۰/۷۰۹	-۰/۳۴۷	۱۱	O ₁	-۰/۲۲۳	-۰/۰۹۹	-۰/۶۸۶	-۰/۲۳۰
۱۲	O ₆	-۰/۷۰۹	-۰/۲۷۶	۱۲	O ₈	-۰/۲۲۳	-۰/۰۹۴	-۰/۶۸۴	-۰/۲۲۵
۱۳	O ₄	-۰/۷۰۹	-۰/۰۶۷	۱۳	O ₃	-۰/۴۰۷	-۰/۰۴۱	-۰/۶۳۵	-۰/۱۷۳
۱۴	O ₁	-۰/۷۰۶	-۰/۲۷۵	۱۴	O ₅	-۰/۴۳۷	-۰/۰۰۶	-۰/۵۴۵	-۰/۱۱۷
۱۵	O ₅	-۰/۶۹۲	-۰/۰۹۴	۱۵	O ₄	-۰/۴۶۷	-۰/۰۲۳	-۰/۵۳۷	-۰/۱۰۱

بنابراین مولفه اول با گویه «ایجاد زمینه‌های افزایش تولید محصول مازاد بر مصرف» و مولفه دوم با گویه «فعالیت زنان در کنار مردان» بعنوان مهمترین گویه‌ها یا مولفه مشارکت زنان روستایی در اقتصاد روستایی در نظر گرفته می‌شود. اما سایر گویه‌های واقع در مولفه اول همچون «اقدامات حمایتی از سوی مسئولین دولتی در اشتغال زنان»، «برگزاری دوره‌های نهضت سوادآموزی یا فرصت ادامه تحصیل برای زنان»، «شرکت زنان در تشکل‌ها و تعاونی روستایی»، «حمایت از سازمان‌های مردم نهاد و تعاونی‌های فعال در حوزه حمایت و توانمندسازی زنان»، «ارتقاء کیفیت آموزش و مهارت دانش آموختگان» و «تاثیر برگزاری دوره‌های نهضت سوادآموزی یا فرصت ادامه تحصیل برای زنان» نیز در درجه اهمیت بعدی برای مولفه هستند. همچنین برای مولفه دوم، گویه‌های «فعالیت زنان در کنار مردان»، «گسترش بازارچه‌های محلی را جهت عرضه محصولات»، «توسعه گردشگری کشاورزی (اگروتوریسم)»، «تامین مالی زنان در قالب اعتبارات خرد و کلان»، «راه اندازی کارگاه‌ها»، «ایجاد و راه‌اندازی بنگاه‌های اقتصادی خاص فعالیت زنان روستایی»، «هویت دادن و استقلال بخشیدن به زنان و فراهم کردن زمینه مشارکت فعال آنها» و «گسترش راه‌های ارتباطی و منابع اطلاعاتی» بعنوان اولویت‌های بعدی مولفه دوم در نظر گرفته شدند.

در جدول ۱۳ ماتریس بارعاملی مولفه اول آورده شده است. بار عاملی گویه سوم (T₃) که مهمترین گویه نقاط تهدید مدل است برابر ۰/۹۱۱ بدست آمد. سایر گویه‌ها یعنی T₁، T₂ و T₄ بترتیب اهمیت دارای ضریب ۰/۸۵۴، ۰/۸۳۵ و ۰/۷۵۲ بودند. دامنه تغییرات بالاترین مقدار بار عاملی و کمترین مقدار بار عاملی یعنی ۰/۹۱۱ و ۰/۷۵۲ برابر با ۰/۱۵۹ و میانگین بار عاملی گویه‌های این مولفه برابر با ۰/۸۳۸ محاسبه شد. با توجه به تعداد کم گویه‌ها، میانگین بار عاملی گویه‌ها می‌تواند معرف بارعاملی تک تک گویه‌ها باشد و این موضوع بیانگر انسجام درونی گویه‌ها و ارزیابی دقیق عامل مورد نظر است.

جدول ۱۳- ماتریس بارهای عاملی گویه‌ها در حالت غیردورانی برای تهدیدها

ردیف	کد گویه‌ها	مولفه‌ها و ماتریس ضریب نمرات مولفه‌ها	
		اول	ضریب
۱	T ₃	۰/۹۱۱	۰/۳۲۳
۲	T ₂	۰/۸۵۴	۰/۳۰۳
۳	T ₁	۰/۸۳۵	۰/۲۹۶
۴	T ₄	۰/۷۵۲	۰/۲۶۶

بنابراین مولفه اول با گویه «وجود موانع فرهنگی همچون نگرش جامعه و مردان به توانمندی‌های زنان» مهمترین تهدید پیش روی مشارکت زنان در اقتصاد روستایی است. سایر گویه‌ها به ترتیب اولویت شامل «وجود موانع اقتصادی پیش روی زنان روستایی (کمبود سرمایه و طولانی شدن زمان دسترسی زنان به اعتبارات)»، «وجود موانع اجتماعی همچون سخت بودن زمینه سواد آموزی، رشد تحصیلی و کیفیت پایین آموزش» و «فرهنگ مرد سالاری در روستاها و فقدان انگیزه در زنان به علت نان آور بودن مردان» هستند. در نتیجه برای مشارکت بیشتر زنان باید موانع فرهنگی پیش روی آنها برداشته شده و با آشنایی خانوارهای روستایی بخصوص مردان در راستای مشارکت زنان، گام‌های موثری برداشته شود.

در نهایت مولفه‌های استخراج شده برای افزایش مشارکت زنان در اقتصاد روستایی نواحی روستایی شهرستان شفت نامگذاری گردید. همانگونه که مشاهده می‌شود مولفه اول نقاط قوت به بستر فرهنگی فعالیت زنان روستایی و تامین اقتصادی آنها اختصاص یافته است زیرا پذیرش جامعه مردان از حضور دوشا دوش زنان در امور اقتصادی روستا از نکات اصلی و مهم این مولفه است که این کار نیامد ایجاد بستر مناسب فرهنگی از طریق آموزش مشترک مردان و زنان است. علاوه بر این تامین نیازهای مالی و حمایت آنها توسط بانک‌ها نیز می‌تواند توان اقتصادی زنان را در راستای تولیدات روستایی افزایش دهد. اگر برنامه‌ریزی‌ها درست و اصولی انجام گیرد و از مشارکت زنان در حفظ منابع طبیعی و محیط زیست روستاها کمک گرفته شود نتایج قابل قبولی در جهت توسعه پایدار روستایی بدست خواهد آمد. از جمله نکات مثبت مشارکت زنان روستایی نیز اشتغال آنها در بخش‌های مختلف اعم از کشاورزی و صنایع دستی است که در مولفه دوم نقاط قوت ظهور و بروز یافته است. زیرا استفاده از این قابلیت در راستای توسعه گردشگری باعث رونق اقتصاد روستاها و فروش محصولات تولیدی به مناطق مجاور از جمله شهرها خواهد شد، بدین ترتیب با ایجاد اشتغال موانع لازم جهت جلوگیری از مهاجرت روستائیان به شهرهای اطراف ایجاد خواهد شد. و در نهایت مولفه سوم نقاط قوت به مقوله گردشگری اختصاص یافته است. گردشگری روستای در راستای قابلیت‌های موجود گردشگری روستاها باید برنامه‌ریزی و تبلیغ شود. با توجه به توزیع روستاها در سه منطقه جلگه‌ای، کوهپایه‌ای و کوهستانی، پتانسیل‌های مختلف طبیعی و انسانی در نواحی فوق قابل عرضه است که در جذب، اقامت موقت و دائمی آنها مؤثر واقع می‌افتد (جدول ۱۴).

جدول ۱۴- عوامل قوت راهکارهای افزایش میزان مشارکت زنان در اقتصاد روستایی به منظور تحلیل عاملی اکتشافی و

گویه‌های آن

رتبه عامل	نام عامل	درصد واریانس تراکمی	گویه‌ها
۱	بستر فرهنگی مناسب، تامین مالی و نقش مشارکت زنان در توسعه پایدار.	۳۱/۰۵	S ₈ , S ₁ , S ₁₁ , S ₉ , S ₁₂ , S ₁₀ , S ₆ , S ₅
۲	اشتغال زنان در بخش کشاورزی و صنایع مربوط به آن در راستای توسعه گردشگری و حفظ محیط زیست روستاها.	۵۳/۳۸	S ₄ , S ₂ , S ₃
۳	جاذبه‌های گردشگری و فروش صنایع دستی.	۶۶/۹۴۳	S ₇

در جدول ۱۵ نام تنها عامل نقاط ضعف آورده شده است. بنظر می‌رسد نبود آموزش مناسب و امکانات فنی لازم برای تولید محصولات صنایع دستی و عدم تمکن مالی جهت خرید این ابزارها جهت تولید انبوه می‌تواند برای مشارکت زنان روستایی مشکل آفرین باشد. همچنین بی‌اهمیت جلوه دادن مشارکت زنان در اثر ضعف فرهنگی حاکم بر روستاها از گذشته از جمله ضعف‌های مهم این مدل محسوب می‌شود.

جدول ۱۵- عوامل ضعف راهکارهای افزایش میزان مشارکت زنان در اقتصاد روستایی به منظور تحلیل عاملی اکتشافی و گویه‌های آن

رتبه عامل	نام عامل	درصد واریانس تراکمی	گویه‌ها
۱	نبود آموزش و امکانات فنی جهت افزایش تولید صنایع دستی و عدم تامین مالی، ضعف فرهنگی و ناچیر انگاشتن مشارکت زنان.	۵۹/۱۵۴	W ₁ , W ₆ , W ₇ , W ₃ , W ₅ , W ₈ , W ₄ , W ₉ و W ₂

در جدول ۱۶ نام عامل‌های نقاط فرصت آورده شده است. اولین عامل که فرصت محسوب می‌شود تولید مازدای است که در اثر تولید انبوه محصولات کشاورزی و صنایع دستی ایجاد می‌شود و فروش این محصولات به بازارهای شهرهای اطراف و گردشگران می‌تواند در افزایش درآمد روستائیان تاثیر بگذارد. همچنین ایجاد تعاونی و مشارکت زنان در این نوع تشکلهای باعث اتحاد و انسجام زنان روستایی در جهت توسعه خدمات روستایی است. البته برای رسیدن به این اهداف ارتقاء سطح دانش عمومی و تخصصی در زمین تولید و بازاریابی جهت فروش تولیدات لازم و ضروری است.

جدول ۱۶- عوامل فرصت راهکارهای افزایش میزان مشارکت زنان در اقتصاد روستایی برای تحلیل عاملی اکتشافی و گویه‌های آن

رتبه عامل	نام عامل	درصد واریانس تراکمی	گویه‌ها
۱	تولید مازاد، حمایت دولت از زنان و ایجاد تشکلهای و تعاونی‌ها و افزایش سطح سوادآموزی.	۳۲/۳۱۶	O ₁₅ , O ₁₂ , O ₁₀ , O ₁₄ , O ₁₁ , O ₉ و O ₁₃
۲	اشتغال در کنار مردان، توسعه اگروتوریسم، ایجاد بازارچه‌های محلی و بنگاه‌های اقتصادی و کارگاه‌ها، تامین مالی.	۶۲/۲۸۱	O ₅ , O ₃ , O ₈ , O ₁ , O ₆ , O ₂ , O ₇ و O ₄

جدول ۱۷- عوامل تهدید راهکارهای افزایش میزان مشارکت زنان در اقتصاد روستایی برای تحلیل عاملی اکتشافی و گویه‌های آن

رتبه عامل	نام عامل	درصد واریانس تراکمی	گویه‌ها
۱	موانع فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی	۷۰/۵۳۷	T ₄ و T ₁ , T ₂ , T ₃

در نهایت تنها مولفه نقاط تهدید مدل سواد را می‌توان به سه حوزه فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی نسبت داد. از جمله موانع مهم فرهنگی که با مشارکت زنان در توسعه اقتصاد روستایی بوجود می‌آید نگرش منفی مردان از قابلیت‌ها و توانایی‌های زنان در اداره برخی از فعالیت‌های روستایی است. همچنین عدم همکاری بانک‌ها و موسسات با کمک مالی به زنان نیز بسیار مهم است. عدم آگاهی و دانش کافی از مشارکت، بطوریکه سایر تکالیفی که در زندگی روزمره بر دوش زنان گذاشته شده دچار اختلال نشود از نکات مهمی است که در ادامه چنین فعالیت‌هایی ممکن است توسط مردان خود با محدودیت مواجه شوند. البته همه نکات گفته شده با مشارکت خانوارها در جلسات آموزشی که

توسط متخصصین امر برگزار می‌شود قابل رفع است (جدول ۱۷). در جدول ۱۸، ماتریس همبستگی تمامی مولفه‌های نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید آورده شده است. همبستگی بین مولفه‌ها در سطح معنی‌داری $\alpha = 0.05$ و $\alpha = 0.01$ مورد بررسی قرار گرفته است، عبارتی در سطح معنی‌داری دو طرفه، مقدار P value یا Sig.(2-tail) با مقدار $\alpha = 0.05$ و $\alpha = 0.01$ مقایسه می‌شود. در حالت فرض صفر H_0 ، هیچ رابطه معنی‌داری بین دو مولفه قابل اثبات نیست و تصادفی بودن رابطه تایید می‌شود. اما در صورت وجود رابطه، فرض H_1 تایید و غیر تصادفی بودن رابطه اثبات می‌شود. در جدول ۱۸ عوامل داخلی و خارجی به همراه نام مولفه‌ها و همچنین رابطه بین آنها آورده شده است. بدین ترتیب رابطه بین فراوانی گزینه‌های مختلف ۷ مولفه محاسبه و در جدول ۱۹ مرتب گردید. نتایج نشان می‌دهد که در بیشتر موارد رابطه‌های بین مولفه‌ها در سطح معنی‌داری $\alpha = 0.01$ تایید شده است. بعنوان مثال رابطه سه مولفه اول نقاط قوت با مولفه اول و دوم نقاط فرصت و تنها مولفه نقاط تهدید به ترتیب برابر با 0.993^{***} ، 0.969^{**} و 0.971^{**} بدست آمد با توجه مقدار P value محاسبه شده یعنی 0.001 ، 0.007 و 0.006 ، کاملاً مشخص است که مقادیر فوق کوچکتر از هر دوی $\alpha = 0.05$ و $\alpha = 0.01$ هستند. در این صورت معنی‌داری رابطه تایید و فرض خلاف صفر (H_1) خلاف صفر پذیرفته می‌شود.

جدول ۱۸- ماتریس کامل ارتباط بین عوامل داخلی (قوت و ضعف) و خارجی (فرصت و تهدید)

عوامل داخلی و خارجی	همبستگی و گوی مولفه و سطح معنی‌داری	قوت (Strengths)			ضعف (Weaknesses)		فرصت (Opportunities)		تهدید (Threat)
					(s)		(s)		(s)
		اول	دوم	سوم	اول	دوم	اول	دوم	اول
قوت (Strengths)	اول	پیرسون	۱	*.۰/۹۲۱	*.۰/۹۸۸	**۰/۹۹۹	**۰/۹۹۳	**۰/۹۶۹	**۰/۹۷۱
		Sig. (2-tailed)		.۰/۰۲۶	.۰/۰۰۲	.۰/۰۰۰	.۰/۰۰۱	.۰/۰۰۷	.۰/۰۰۶
	دوم	پیرسون	*.۰/۹۲۱	۱	*.۰/۸۸۵	*.۰/۹۱۸	*.۰/۹۲۸	.۰/۸۱۷	**۰/۹۸۴
		Sig. (2-tailed)	.۰/۰۲۶		.۰/۰۴۶	.۰/۰۲۸	.۰/۰۲۳	.۰/۰۹۲	.۰/۰۰۲
	سوم	پیرسون	*.۰/۹۸۸	*.۰/۸۸۵	۱	**۰/۹۸۳	**۰/۹۹۵	**۰/۹۹۱	*.۰/۹۵۴
		Sig. (2-tailed)	.۰/۰۰۲	.۰/۰۴۶		.۰/۰۰۳	.۰/۰۰۰	.۰/۰۰۱	.۰/۰۱۲
ضعف (Weaknesses)	اول	پیرسون	*.۰/۹۹۹	*.۰/۹۱۸	*.۰/۹۸۳	۱	**۰/۹۸۹	**۰/۹۶۴	**۰/۹۶۷
		Sig. (2-tailed)	.۰/۰۰۰	.۰/۰۲۸	.۰/۰۰۳		.۰/۰۰۱	.۰/۰۰۸	.۰/۰۰۷
فرصت (Opportunities)	اول	پیرسون	*.۰/۹۹۳	*.۰/۹۲۸	*.۰/۹۹۵	**۰/۹۸۹	۱	**۰/۹۷۲	**۰/۹۷۹
		Sig. (2-tailed)	.۰/۰۰۱	.۰/۰۲۳	.۰/۰۰۰	.۰/۰۰۱		.۰/۰۰۵	.۰/۰۰۴
	دوم	پیرسون	*.۰/۹۶۹	.۰/۸۱۷	*.۰/۹۹۱	**۰/۹۶۴	**۰/۹۷۲	۱	*.۰/۹۰۶
		Sig. (2-tailed)	.۰/۰۰۷	.۰/۰۹۲	.۰/۰۰۱	.۰/۰۰۸	.۰/۰۰۵		.۰/۰۳۴
تهدید (Threats)	اول	پیرسون	*.۰/۹۷۱	*.۰/۹۸۴	*.۰/۹۵۴	**۰/۹۶۷	**۰/۹۷۹	*.۰/۹۰۶	۱
		Sig. (2-tailed)	.۰/۰۰۶	.۰/۰۰۲	.۰/۰۱۲	.۰/۰۰۷	.۰/۰۰۴	.۰/۰۳۴	

* همبستگی در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است (دو طرفه)

** همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است (دو طرفه)

در همین راستا رابطه بین مولفه دوم نقاط قوت با مولفه اول و دوم نقاط فرصت و تنها مولفه نقاط تهدید به ترتیب برابر با 0.928^* ، 0.817 و 0.984^{**} محاسبه شد. میزان P value این روابط نشان می‌دهد که در اولی، رابطه در سطح $\alpha = 0.05$ تایید و در دومی در هیچ یک از دو سطح تعیین شده، تایید نشده، و رابطه سوم نیز در هر دو سطح نیز تایید شده است. رابطه مولفه سوم نقاط قوت با مولفه اول و دوم نقاط فرصت و تنها مولفه نقاط تهدید نشان می‌دهد که هر سه رابطه در سطح 0.05 و 0.01 معنی‌دار هستند (به استثنای رابطه مولفه سوم نقاط قوت با تنها مولفه نقاط تهدید که در سطح 0.05 معنی‌دار است)، بنابراین فرض خلاف صفر مبنی بر معنی‌داری رابطه بین آنها تایید می‌گردد. در نهایت رابطه بین تنها مولفه نقاط ضعف با مولفه اول و دوم نقاط فرصت و تنها مولفه نقاط تهدید بیانگر معنی‌داری روابط در هر دو سطح در نظر گرفته شده است. در نتیجه فرض صفر رد شده و فرض خلاف صفر پذیرفته می‌شود. بنابراین از ۱۲ رابطه مفروض بین نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید، ۹ رابطه در هر دو سطح، دو رابطه فقط در سطح 0.05 و یک رابطه هم در هیچکدام از سطوح تعیین شده معنی‌دار نبودند. این همسویی روابط یا مثبت بودن آنها، نشان از شباهت پاسخ‌ها و هم جهت بودن فراوانی پاسخ‌دهندگان به گزینه‌های مشابه است. در نهایت باید ارتباط عوامل داخلی و خارجی و استراتژی‌های قابل استخراج مشخص گردند. برقراری ارتباط ذهنی بین عوامل پنهان داخلی و خارجی که دارای مفهومی کلان‌تر از نقاط هستند بهتر پذیرفته می‌شود. بنابراین طرح استراتژی برای عوامل داخلی و خارجی با همبستگی معنادارتر، اعتبار بیشتری دارد، زیرا این معناداری ناشی از برآیند نظرات پاسخ‌دهندگان و هم عقیده بودن آنهاست.

با توجه به رابطه بین سه مولفه نقاط قوت با مولفه اول نقاط فرصت پر واضح است که «بستر فرهنگی مناسب، تامین مالی و نقش مشارکت زنان در توسعه پایدار»، «اشتغال زنان در بخش کشاورزی و صنایع مربوط به آن در راستای توسعه گردشگری» و «حفظ محیط زیست روستاها و جاذبه‌های گردشگری و فروش صنایع دستی» به عنوان نقاط قوت و مزیت‌های روستاهای شهرستان شفت جهت مشارکت زنان و «تولید مازاد، حمایت دولت از زنان و ایجاد تشکل‌ها و تعاونی‌ها و افزایش سطح سوادآموزی» بعنوان فرصت‌های پیش‌روی خانوارهای روستایی، الاخصوص زنان در راستای توسعه اقتصاد روستایی است. همچنین رابطه مولفه اول، دوم و سوم نقاط قوت با مولفه دوم نقاط فرصت نشان می‌دهد این رابطه در مورد مولفه اول و سوم معنی‌دار و در مورد مولفه دوم بی‌معنی است. بنابراین می‌توان گفت «اشتغال در کنار مردان، توسعه اگروتوریسم، ایجاد بازارچه‌های محلی و بنگاه‌های اقتصادی و کارگاه‌ها، تامین مالی» از جمله فرصت‌هایی است که در کنار نقاط قوت می‌تواند به مشارکت زنان کمک کند. در این راستا رابطه سه مولفه نقاط قوت و تنها مولفه تهدید نشان می‌دهد موانع «فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی» می‌تواند باعث عدم موفقیت مشارکت زنان در توسعه اقتصاد روستایی شود در نتیجه این تهدید باید با آموزش و افزایش توان مالی روستائیان و افزایش سطح سواد بر طرف گردد. زیرا اکثر پاسخ‌دهندگان با رفع این موانع فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی تاکید فراوان داشتند.

جدول ۱۹- ماتریس SWOT مشارکت زنان در توسعه اقتصاد روستایی

تهدید (Threats)	فرصت (Opportunities)		عوامل خارجی External factors	عوامل داخلی Internal factors
	۱- موانع فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی.	۲- اشتغال در کنار مردان، توسعه آگروتوریسم، ایجاد بازارچه‌های محلی و بنگاه‌های اقتصادی و کارگاه‌ها، تامین مالی.	۱- تولید مازاد، حمایت دولت از زنان و ایجاد تشکلهای و تعاونیها و افزایش سطح سوادآموزی.	
**۰/۹۷۱	**۰/۹۶۹	**۰/۹۹۳	۱- بستر فرهنگی مناسب، تامین مالی و نقش مشارکت زنان در توسعه پایدار.	قوت (Strengths)
۰/۰۰۶	۰/۰۰۷	۰/۰۰۱	۲- اشتغال زنان در بخش کشاورزی و صنایع مربوط به آن در راستای توسعه گردشگری و حفظ محیط زیست روستاها.	
**۰/۹۸۴	۰/۸۱۷	*۰/۹۲۸	۳- جاذبه‌های گردشگری و فروش صنایع دستی.	
۰/۰۰۲	۰/۰۹۲	۰/۰۲۳	۱- نبود آموزش و امکانات فنی جهت افزایش تولید صنایع دستی و عدم تامین مالی، ضعف فرهنگی و ناچیر انگاشتن مشارکت زنان.	ضعف (Weaknesses)
*۰/۹۵۴	**۰/۹۹۱	**۰/۹۹۵		
۰/۰۱۲	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰		
**۰/۹۶۷	**۰/۹۶۴	**۰/۹۸۹		
۰/۰۰۷	۰/۰۰۸	۰/۰۰۱		

* همبستگی در سطح ۰/۰۵ معنی دار است (دو طرفه)

** همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنی دار است (دو طرفه)

در ادامه نیز رابطه تنها مولفه نقاط ضعف «نبود آموزش و امکانات فنی جهت افزایش تولید صنایع دستی و عدم تامین مالی، ضعف فرهنگی و ناچیر انگاشتن مشارکت زنان» با دو مولفه اول و دوم نقاط فرصت یعنی «تولید مازاد، حمایت دولت از زنان و ایجاد تشکلهای و تعاونیها و افزایش سطح سوادآموزی» و «اشتغال در کنار مردان، توسعه آگروتوریسم، ایجاد بازارچه‌های محلی و بنگاه‌های اقتصادی و کارگاه‌ها، تامین مالی» در سطح ۰/۰۵ و ۰/۰۱ معنی دار است بعبارتی برای رفع ضعف اقتصادی و فرهنگی مشارکت زنان باید بازنگری لازم انجام شود تا موانع مشارکت زنان برداشته شود. در نهایت رابطه تنها مولفه نقاط ضعف «نبود آموزش و امکانات فنی جهت افزایش تولید صنایع دستی و عدم تامین مالی، ضعف فرهنگی و ناچیر انگاشتن مشارکت زنان» با تنها مولفه نقاط تهدید «موانع فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی» در هر دو سطح معنی دار است. بنابراین با کاهش ضعفها و نقاط تهدید و بر طرف کردن موانع موجود می‌توان بر تهدیدهای موجود فائق آمد.

۵- بحث و فرجام

پژوهش حاضر به بررسی و نقش میزان مشارکت زنان روستایی در اقتصاد روستاهای شهرستان شفت پرداخته است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که تاکنون مواهب و دستاوردهای توسعه در جامعه روستایی، بیشتر نصیب مردان شده و زنان بیش از مردان

از پیامدهای منفی تغییرات ناشی از توسعه، آسیب و زیان دیده‌اند. در این پژوهش از مدل تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. در ابتدا با استفاده از روش تحلیل عاملی به روش مولفه‌های مبنا و چرخش به روش واریماکس، ۷ مولفه اصلی برای نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید شناسایی شد که ۳ مولفه، از آن نقاط قوت، ۱ مولفه از آن نقاط ضعف، ۲ مولفه از آن نقاط فرصت و ۱ مولفه نیز از آن نقاط تهدید بوده است. در نتیجه گویه‌های نقاط قوت به ترتیب اهمیت شامل سه مولفه «بستر فرهنگی مناسب، تامین مالی و نقش مشارکت زنان در توسعه پایدار»، «اشتغال زنان در بخش کشاورزی و صنایع مربوط به آن در راستای توسعه گردشگری و حفظ محیط زیست روستاها» و «جاذبه‌های گردشگری و فروش صنایع دستی» بعنوان مزیت‌های موجود در روستاهای این شهرستان باید مورد توجه قرار گیرد. همچنین با بر طرف کردن تنها مولفه نقاط ضعف یعنی «نبود آموزش و امکانات فنی جهت افزایش تولید صنایع دستی و عدم تامین مالی، ضعف فرهنگی و ناچیر انگاشتن مشارکت زنان» می‌توان به مشارکت بیشتر زنان در اقتصاد خانوارهای روستایی کمک کرد. در همین راستا با لحاظ کردن دو مولفه نقاط فرصت یعنی «تولید مازاد، حمایت دولت از زنان و ایجاد تشکل‌ها و تعاونی‌ها و افزایش سطح سوادآموزی» و «اشتغال در کنار مردان، توسعه آگروتوریسم، ایجاد بازارچه‌های محلی و بنگاه‌های اقتصادی و کارگاه‌ها، تامین مالی» و حذف تنها مولفه نقاط تهدید یعنی «موانع فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی» می‌توان مشارکت زنان را افزایش داد. نتایج این پژوهش با کارهای آخرتی و همکاران (۱۳۹۷)، رحیمی و انصاری (۱۳۹۴) و سواری و همکاران (۱۳۹۶) هماهنگ بوده و بر طرف شدن موانع ذکر شده در بالا نقش موثری در مشارکت بیشتر زنان روستایی در اقتصاد این نواحی دارد. همچنین بررسی رابطه بین مولفه‌های نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید نشان‌دهنده رابطه مثبت معنی‌دار در اکثر مولفه‌ها در سطح ۰/۰۵ و ۰/۰۱ است.

۶- منابع

- آگهی، حسین، حمد حیدری، شکرالله، و لشکری، محمود (۱۳۸۶). ارزیابی مشارکتی تعاونی تولید روستایی با استفاده از رهیافت PRA (مطالعه موردی تعاونی تولیدی فرزبان استان لرستان) جهاد، ۲۷۷، ۸۳-۱۲۸. <https://ensani.ir/file/download/article/20120426094635-2176-1431.pdf>
- احمدیان، محمدعلی، و معینی، علیرضا (۱۳۹۴). نقش سرمایه اجتماعی در عملکرد تعاونی‌ها (مطالعه موردی دهستان بالا ولایت شهرستان کاشمر). مجله علوم جغرافیایی، ۲۲، ۱-۲۴.
- _____ https://geographic.mashhad.iau.ir/article_528088_5564c56f373947bc0fd6ffb1e5810612.pdf، سلامی، عبدالحسین (۱۳۸۵). شرح وظایف ارکان شرکت تعاونی تولید روستایی. معاونت ترویج و نظام بهره برداری.
- انواری، ابراهیم، و محمودی، ادریس (۱۳۹۷). تعیین مزیت‌های رقابتی تعاونی‌های تولیدی برای توسعه بازارهای تعاونی در استان خوزستان. تعاون و کشاورزی، ۷(۲۸)، ۵۱-۷۱. https://ajcoop.mcls.gov.ir/article_84477_46d839c0c8bb197d6c290e86e26c1b2e.pdf
- باصری، بیژن، صادقی، حسین، و خاکسار، غلامرضا (۱۳۸۹). بررسی عملکرد تعاونی‌های تولید در کشاورزی ایران. فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی، ۱۱(۳)، ۱-۲۴. <https://ensani.ir/file/download/article/20120413172515-5132-1.pdf>
- بالایی، حمید، موحدی، رضا، و نظری کمرودی، جلال (۱۳۹۶). ارزیابی عوامل اثرگذار در بهبود عملکرد شرکت‌های تعاونی تولید روستایی در شهرستان سوادکوه. پژوهش‌های روستایی، ۳۲(۳)، ۵۷۷-۵۹۰. https://jrur.ut.ac.ir/article_64050_d49982f0dd312593a95104b9b5189158.pdf?lang=en
- پزشکی راد، غلامرضا، و کیانی مهر، حمید (۱۳۸۰). نقش شرکت‌های تعاونی تولید روستایی در بهبود وضعیت فنی و اقتصادی کشاورزان گندمکار شهرستان سبزوار. مجله اقتصاد کشاورزی و توسعه، ۳۴، ۳۶۲-۳۴۳. <https://ensani.ir/file/download/article/20101025162833-54713803401.pdf>
- کریمی، شهین تاج، کرمی، آیت الله، و علی پنهان، فاطمه (۱۴۰۱). بررسی نقش سرمایه اجتماعی در موفقیت تعاونی تولیدی زنان شهرستان دنا. تعاون و کشاورزی، ۱۱(۴۴)، ۴۲-۵۵. https://ajcoop.mcls.gov.ir/article_166643_56b3263dc807c7ce1e2ab852b4bd092a.pdf

- حاجی، لطیف، چیذری، محمد، و چوپچیان، شهلا (۱۳۹۵). تحلیل ساختاری عوامل مؤثر بر توسعه پایدار تعاونی‌های تولید کشاورزی در مناطق روستایی شهرستان نقده. *پژوهش‌های روستایی*. ۱۹۵-۲۱۶، (۱)۷. https://jrur.ut.ac.ir/article_58392_b33b9dece77bfeddedda479fd497ece5b.pdf?lang=en
- رحمانی، محمود، و کاووسی، اسماعیل (۱۳۸۷). اندازه‌گیری و مقایسه سرمایه اجتماعی در بخش‌های دولتی و خصوصی. تهران: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی.
- علی زاده، مریم، و عمانی، احمدرضا (۱۳۹۲). تحلیل نقش سرمایه اجتماعی در عملکرد غیر مالی تعاونی‌های تولید استان خوزستان. *تعاون و کشاورزی*. ۷۷-۵۵، (۷)۲. https://ajcoop.mcls.gov.ir/article_8824_cf5e232e509d3b2e5926c52f64f37e32.pdf
- عمویگی، علیرضا و حیاتی، داریوش (۱۳۹۳). سازه‌های مؤثر بر سرمایه اجتماعی درونگروهی (مطالعه موردی: تعاونی‌های طرح مدیریت جامع منابع طبیعی و آبخیزداری استان فارس). *علوم و مهندسی آبخیزداری ایران*. ۴۷-۵۶، (۲۴)۸.
- فیض آبادی، هدیه (۱۳۸۵). نقش کارآفرینی، به کارگیری اصول تعاون و ارتباط آن با موفقیت تعاونی‌ها. پروژه تحقیقاتی اداره تعاون خراسان شمالی. گرجی کرسامی، علی، و بابایی کارنامی، علی (۱۳۹۶). بررسی نقش سرمایه اجتماعی بر مشارکت کشاورزان در تعاونی‌های تولیدی کشاورزی چهاردانگه ساری. *تعاون و کشاورزی*. ۱۲۹-۱۵۰، (۲۴)۶. https://ajcoop.mcls.gov.ir/article_58537_48e4122ff33b292047374fd09f7c301f.pdf
- محمدزاده چالی، محبوبه، شریف زاده، محمد شریف، عبدالله زاده، غلامحسین، و کوسه غراوی، یازمرداد (۱۳۹۶). بررسی کارکرد اتحادیه تعاونی‌های مرتعداری در استان گلستان. *تعاون و کشاورزی*. ۷۵-۱۰۱، (۱۶)۴. https://ajcoop.mcls.gov.ir/article_15596_7ce0df6d41cb56489d10a9e7dfa748c6.pdf
- نکویی نائینی، سید علی، قنبری، یوسف، برقی، حمید، و علی زاده، نادر (۱۳۹۵). بررسی تأثیر مشارکت اجتماعی جامعه روستایی بر موفقیت تعاونی‌های تولید روستایی مطالعه موردی شهرستان اصفهان. *روستا و توسعه*. ۱۹ (۳)، ۱۲۱-۱۳۸. http://rvt.agri-peri.ac.ir/article_59473_9755f8cf7f9bfee7a663b5d9ae3a8a61.pdf
- هادیزاده بزاز، مریم، شایان، حمید، بوذرجمهری، خدیجه، و نوغانی دخت بهمنی، محسن (۱۳۹۲). سنجش و ارزیابی عوامل مؤثر در بهبود عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی مورد: استان خراسان رضوی. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*. ۱۲۰-۱۳۶، (۴)۲. <https://ensani.ir/file/download/article/20170211121928-10085-47.pdf>
- Beverland, M. (2007). Can cooperative brand? Exploring the interplay between cooperative structure and sustained brand marketing success. *Food policy*. 32(4), 480- 493. <https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2006.10.004>
- Feng, L., Friis, A. & Nilsson, J. (2016). Social Capital among Members in Grain Marketing Cooperatives of Different Sizes. *Agribusiness*, 32(1), 113-126. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/agr.21427>
- Jha, A. & Chen, Y. (2015). Audit Fees and Social Capital. *The Accounting Review*, 90(2), 611-639. <https://doi.org/10.2308/accr-50878>
- Kustepeli, Y., Gulcan, Y., Yercan, M., and Yildirim, B. (2023). The role of agricultural development cooperatives in establishing social capital. *The annual regional science*. 70, 681-704. <https://doi.org/10.1007/s00168-019-00965-4>
- Liang, Q., Huang, Z., Lu, H. and Wang, X. (2015). Social Capital, Member Participation, and Cooperative Performance: Evidence from China's Zhejiang. *International Food and Agribusiness Management Review*. 18(1): 49-78. <https://ageconsearch.umn.edu/record/197768>
- XiangyuGuo, M. (2010). Study of function of agricultural cooperative in food safety. *Agriculture and agricultural procedia*. 1,447-482. <https://doi.org/10.1016/j.aaspro.2010.09.060>
- Novkovic, S. (2008). Defining the cooperative difference. *The journal of socio economic*, 37(6), 2168-2177. <https://doi.org/10.1016/j.socsec.2008.02.009>
- Zhen, L. & Routry, J. (2005). Operational indicator for measuring agricultural sustainability in developing countries. *Environmental management*, 32(1), 34-46. <https://doi.org/10.1007/s00267-003-2881-1>